

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD

Een institutioneel onderzoek naar de taken en handelingen van de
SER, adviesorgaan van de regering en toporgaan van de
publiekrechtelijke
bedrijfsorganisatie, 1950-1997

PIVOT-rapport nr. 58

Dit rapport is een gezamenlijke uitgave van de Sociaal-Economische Raad
&
Rijksarchiefdienst/PIVOT
Ministerie van OCW.

Rijksarchiefdienst/PIVOT

Tekst: E.A.T.M. Schreuder
Vormgeving: Rijksarchiefdienst/PIVOT
Illustraties: W.D. Küller
Druk: Sociaal-Economische Raad
Zetwerk: Drukkerij Enroprint

ISSN: 0928-0448
ISBN: 90-74442-62-5

© Rijksarchiefdienst PIVOT. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksarchiefdienst PIVOT.

Gebruikte afkortingen	1
1. Verantwoording	3
2. Inleiding	4
2.1 De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie gekenmerkt	4
2.1.1 De wet	4
2.1.2 De organisatie	5
2.2 De ontwikkeling van het PBO-stelsel tot 1995	5
2.2.1 Voorgeschiedenis	5
2.2.2 De opbouw van het stelsel	6
2.2.3 Stagnatie	7
2.2.4 Verstoorde harmonie	8
2.2.5 Sturing en decentralisatie	9
2.3 Handhaving	10
2.3.1 Beroep	10
2.3.2 Tucht	10
2.4 De SER	11
2.4.1 Taken	11
2.4.2 Organisatie en werkwijze	14
2.4.3 Het secretariaat	16
2.5 De schappen	17
2.5.1 Inleiding	17
2.5.2 De bedrijfslichamen	17
2.5.3 De bevoegdheden	18
2.5.4 De bedrijfschappen	19
2.5.5 De productschappen	19
3. HANDELINGEN	20
3.1 SER	20
3.1.1 Samenstelling en organisatie	20
3.1.2 De leden van de raad	20
3.1.3 Advies	25
3.1.4 Stimulering	26
3.1.5 Medebewind	27
3.1.6 Sturing en toezicht	32
3.1.7 Handhaving	36
4. Bijlagen	40
4.1 Overzicht van actoren	40
4.2 Lijst van commissies	41
4.2.1 Commissies ex. art. 43	41
4.2.2 Commissies ex. Art. 42 en 19	44
4.2.3 Commissies op grond van andere regelingen of artikelen	48
4.3 Lijst van bedrijfslichamen	49
4.3.1 (Hoofd)productschappen	49
4.3.2 Opgeheven productschappen	49
4.3.3 De (hoofd)bedrijfschappen	49
4.3.4 Opgeheven bedrijfsschappen	50
4.3.5 Samenwerkingslichamen	50
4.4 Literatuur en bronnen	51
4.5 Noten	53

Gebruikte afkortingen

AOW	Algemene Ouderdomswet
Amvb	Algemene maatregel van bestuur
AVC	Algemene Vakcentrale
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWW	Algemene wet weduwen en wezen
AZ	ministerie van Algemene Zaken
BiZa	ministerie van Binnenlandse Zaken
Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland
COB	Commissie Ontwikkelingsproblematiek van Bedrijven
COP	Commissie Opvoering Productiviteit
EZ	ministerie van Economische Zaken
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
GBIO	Gemeenschappelijk Begeleidingsinstituut Ondernemingsraden
HTK	Handelingen Tweede Kamer
IVA	Instituut voor Arbeidsvraagstukken te Tilburg
KB	Koninklijk Besluit
KNOV	Koninklijk Nederlands Ondernemers Verbond
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland
LNV	ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
L & V	ministerie van Landbouw en Visserij
MB	Ministerieel besluit
MHP	Vakcentrale voor Middelbaar en Hoger Personeel
MKB	Overlegorgaan van de ondernemersorganisaties in het midden- en kleinbedrijf
NCOV	Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond
NCW	Nederlandse Christelijk Werkgeversverbond
NKV	Nederlands Katholiek Vakverbond
NVV	Nederlands Verbond van Vakverenigingen
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (van de Verenigde Naties)
PBO	Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie
SER	Sociaal-Economische Raad
Stb	Staatsblad
Stc	staatscourant
SZW	ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VNO	Verbond van Nederlandse Ondernemingen
VROM	ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne
Wet Bo	Wet op de bedrijfsorganisatie
WOR	Wet ondernemingsraden

1. Verantwoording

In dit institutioneel onderzoek wordt het stelsel van publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties (PBO) over de periode 1950-1997 behandeld. Deze organisaties zijn functionele openbare lichamen voor delen van het bedrijfsleven. Als openbare lichamen maken de bedrijfsorganisaties geen deel uit van de rijksoverheid. Het zijn zelfstandige organen, met beperkte regelgevende bevoegdheid inzake onderwerpen die hen wettelijk zijn toegekend of overgelaten¹. Daarnaast vervullen de bedrijfslichamen taken op het gebied van belangenbehartiging, bevordering van de productie en productontwikkeling, arbeidsvoorwaarden en voorlichting. Deze taken zijn niet vanwege de wetgever opgedragen of overgelaten. Aan de top van het PBO-stelsel staat de Sociaal -Economische Raad (SER). Als toporgaan in het PBO-stelsel heeft de SER verordenende en toezichthoudende bevoegdheden op de bedrijfslichamen. Daarnaast fungeert de SER als adviesorgaan van de regering op het terrein van het sociaal-economisch beleid.

De bevoegdheden en taken van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties liggen op verschillende beleidsterreinen van de overheid. De SER adviseert over sociaal-economische aangelegenheden. Daaronder vallen vraagstukken op het gebied van bijvoorbeeld industriebeleid, sociale verzekeringen, inkomensontwikkeling, structuurbeleid, volksgezondheid. Het betreft vooral beleidsterreinen waarop de ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en van Economische Zaken actief zijn. Op die beleidsterreinen hebben ook de bedrijfslichamen bevoegdheden, bijvoorbeeld voor nadere regelgeving. Daarnaast voeren de bedrijfslichamen handelingen uit die niet naar één beleidsterrein te herleiden zijn. Daarom is er voor gekozen voor de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties aparte institutioneel onderzoeken uit te (doen) voeren..

De taken van de SER die voortkomen uit andere wetgeving van de Wet Bo zullen ook worden opgenomen in dit RIO. Voorzover de bedrijfslichamen en de SER handelingen verrichten op onderscheiden beleidsterreinen, zullen de bedrijfslichamen als actor in het desbetreffende institutioneel onderzoek worden opgenomen. In dit institutioneel onderzoek zijn ook actoren opgenomen die handelingen verrichten op het gebied van de Sociaal-economische Raad, zoals ministeries.

Op grond van dit rapport wordt in een later stadium een selectie-instrument gemaakt dat de mogelijkheid biedt de neerslag van de handelingen te waarderen op bewaren of niet bewaren ten behoeve van de overdracht van het archief van de SER naar het Algemeen Rijksarchief. Het selectie-instrument zal de periode vanaf 1980 bestrijken. Archief van voor 1980 is al voor het grootste gedeelte bewerkt en overgebracht naar het Algemeen Rijksarchief.

Vanaf de oprichting van de SER in 1950 tot heden is er weinig aan de handelingen veranderd, daarom is in de titel de periode 1950-1997 vermeldt.

In dit rapport wordt de context van de handelingen van de SER beschreven: de ontwikkeling van de wet- en regelgeving betreffende de publieke bedrijfsorganisatie, de positie van de SER in het PBO-stelsel en als adviesorgaan en de ontwikkeling van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties. Ten behoeve van een goed begrip van de SER als toporgaan van het PBO-stelsel is ook een beschrijving van de ontwikkeling en organisatie van dat stelsel en de bedrijfslichamen opgenomen. In een later stadium zal er voor de bedrijfslichamen een aparte handelingenlijst en selectieinstrument worden opgesteld.

Dit rapport is besproken met de volgende medewerkers van de SER:

mw. A van de Velden van het Bureau Heffingen Ondernemingsraden,
mr. H.J. de Meij, hoofd Afdeling Vestigingswetten, Directie Bestuurszaken
drs. M. de Knecht, Directie Bestuurszaken

B. Wesselius, plv. hoofd afdeling Toezicht en Bestuur van de Directie Bestuurszaken

drs. H. van Reijn, hoofd stafbureau Bestuurszaken

Drs. H Nelson, directeur Bestuurszaken.

Mw C.K Oppenheimer heeft de lijst van commissies van de SER nagezien en aangevuld.

2. Inleiding

2.1 De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie gekenmerkt

2.1.1 De wet

Met de Wet op de bedrijfsorganisatie van 1950 werd de basis gelegd voor een organisatie van samenwerking en overleg tussen overheid en (een deel van) het Nederlandse bedrijfsleven, welke tot de dag van vandaag nog functioneert. De wet was een typisch product van het Nederlandse harmoniemodel en een compromis tussen de verschillende visies op de ordening van de markteconomie in het Nederlandse samenleving van vlak na de Tweede Wereldoorlog. De wet kwam mede tot stand onder invloed van de wederopbouw van de verwoeste Nederlandse economie. De wederopbouw vroeg een gezamenlijke inspanning en samenwerking van belangengroeperingen, zoals werkgevers en werknemers en de overheid.

De wil tot samenwerking leidde direct na de oorlog al tot de oprichting van de Stichting van de Arbeid door de georganiseerde werkgevers en werknemers. Deze stichting was als privaatrechtelijk orgaan vooral een overlegplatform, waarin de overheid geen rol speelde. Wel werd de stichting door de overheid erkend als adviesorgaan op sociaal gebied.

Met de instelling van een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie werd beoogd de rol van de overheid en de verschillende organisaties in het bedrijfsleven in verhouding tot elkaar vorm te geven. Het algemeen belang vormde daarbij een leidend beginsel. Door het stelsel van publiekrechtelijke bedrijfslichamen zouden de specifieke belangen van het bedrijfsleven in overeenstemming worden gebracht met het algemeen belang, wat bij uitstek door de overheid werd gepresenteerd. Daarom werd in de wet vastgelegd dat de Kroon een derde deel van het totaal aantal leden van de SER als toporgaan van het PBO-stelsel zou benoemen, alsmede de voorzitter van een productschap.

De wet was mede het resultaat van het 'corporatistisch gedachtengoed'. Dit gedachtengoed omvat de idee dat maatschappelijke taken zo dicht mogelijk bij de burger of anderen betrokkenen moeten worden opgepakt. Zolang de verschillende groepen in de maatschappij hun eigen zaken kunnen regelen, zal de overheid zich er mee niet bemoeien. Op het terrein van de economie zijn dat de ondernemers en de werknemers. Alleen waar de belangen boven de particuliere belangen uitgaan, verschijnt de overheid ten tonele.

Deze 'corporatistische' ordening vormt de basis voor de publieke bedrijfsorganisaties. In deze ordening zijn de verschillende visies van de diverse zuilen terug te vinden. Zo voorziet de wet in het subsidiariteitsbeginsel, welk beginsel vooral werd aangehangen door de rooms-katholieke zuil; in soevereiniteit in eigen kring, vooral aangehangen door de protestante zuil en in een functionele decentralisatie van overheidstaken, waar vooral de sociaal-democraten zich sterk voor maakten. De invloed van de overheid werd beperkt, omdat de instelling van bedrijfslichamen alleen dan kon plaatsvinden, als een 'representatieve vertegenwoordiging' in de bedrijfstak voor de instelling van zo'n lichaam was. Overheid en het bedrijfsleven vormen tezamen de organisatie. In ruil voor erkenning en het verlenen van rechten en bevoegdheden aan de maatschappelijke organisaties door de overheid, werken die organisaties mee aan en waarborgen het bereiken van overheidsdoelstellingen op het terrein van de werkzaamheid van de maatschappelijke organisaties, in dit geval dus de economie.² Minister-president Willem Drees zei het aldus in zijn rede bij de eerste openbare vergadering van de SER op 21 juli 1950 in het gebouw van de Eerste Kamer van de Staten-Generaal: 'De organisatie van het bedrijfsleven beoogt aan de bedrijfsgegoten verantwoordelijkheid te geven voor een juiste taakvervulling van bedrijfstak en sector van het bedrijfsleven. Zij wil aan het bedrijfsleven medeverantwoordelijkheid geven voor het sociaal-economisch welzijn van ons land. ( ) Op deze wijze kan bereikt worden, dat de ordening beter begrepen en verstaan wordt door het bedrijfsleven; dat zij deskundig en doelmatig geschiedt; dat de staatsoverheid niet tal van zaken tot zich behoeft te trekken waarvan de regeling en uitvoering als een zware last zou rusten op de centrale overheid. ( ) De bedrijfsorganisatie beoogt voorts vertegenwoordigers van de loonarbeiders een plaats te geven in de organen van het bedrijfsleven. Zij wil de loonarbeid organisch inschakelen in het maatschappelijk bestel. De arbeider heeft hierop aanspraak. Hij is evenals de ondernemer bedrijfsgegot, zij het op een andere wijze. ( ) De Regering acht het van groot belang, dat ook de arbeiders hun deel in de verantwoordelijkheid niet enkel voor het sociale, maar ook voor het economisch beleid dragen.'³

De wet gaf tenslotte uitvoering aan de uit 1938 stammende artikelen 159, 160 en 161 van de Grondwet, nu art. 134 van de Grondwet. Deze artikelen voorzagen in de instelling bij wet van openbare lichamen, waaraan verordenende bevoegdheden kunnen worden toegekend.

2.1.2 De organisatie

Kenmerkend voor de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is de samenwerking tussen overheid, werknemers en werkgevers in één organisatie. In het stelsel wordt grote waarde gehecht aan zelforganisatie en zelfregulering. Aan de basis van een publiekrechtelijke organisatie staan dan ook de privaatrechtelijke organisaties van werknemers en ondernemers in een bedrijfslichaam. In principe komt een bedrijfslichaam alleen tot stand op het initiatief van privaatrechtelijke organisaties.⁴ In de bedrijfslichamen zijn de werknemers en werkgevers paritair vertegenwoordigd in het bestuur. Een belangrijk kenmerk van het stelsel is dat de bedrijfslichamen zijn bekleed met overheidsgezag: hun bevoegdheden gelden zowel voor de georganiseerde bedrijfsgenoten, als voor de niet-georganiseerde bedrijfsgenoten. Anders dan de Zelfstandige Bestuursorganen zijn de bedrijfslichamen niet ingericht om een terrein van de rijksoverheidszorg over te nemen. De bedrijfslichamen zijn ingesteld omdat de rijksoverheid geen taken op zich wilde nemen, die evengoed of beter door het bedrijfsleven kunnen worden gedaan. Het overheidsgezag, dat aan de bedrijfslichamen wordt toegekend bij hun instelling dient de uitvoering van de taken van de PBO zelf. De bedrijfslichamen kunnen zelf beslissen of zij gebruik maken van hun bevoegdheden die hen bij wet zijn toegekend.⁵

Het stelsel kent twee soorten bedrijfsorganisaties: de productschappen en de bedrijfschappen. De productschappen zijn 'verticaal' georganiseerde organen; zij zijn ingesteld voor twee of meer groepen ondernemingen die een verschillende functie vervullen ten aanzien van een product of een bepaalde groep producten. Het ordenend principe is dus het product, b.v. vee en vlees. De bedrijfschappen zijn georganiseerd voor een of meer groepen ondernemingen die een gelijke of verwante functie vervullen, ongeacht het product waarop die functie betrekking heeft. Zij worden de 'horizontale' bedrijfslichamen genoemd. Het ordenend principe is hier dus de functie, b.v. de detailhandel. Daarnaast zijn er ook nog hoofdbedrijfsschappen- en productschappen, die meerdere schappen kunnen overkoepelen, b.v. het hoofdprodukschap voor Akkerbouwproducten en het hoofdbedrijfsschap Ambachten. Aan de top van de bedrijfslichamen staat de SER. De SER is tripartiet samengesteld door organisaties van werknemers, werkgevers en de overheid benoemde Kroonleden. De raad heeft een sturende en toezichthoudende taak t.a.v. de schappen en fungeert tevens als adviesorgaan voor de regering.

2.2 De ontwikkeling van het PBO-stelsel tot 1995

2.2.1 Voorgeschiedenis

Al voor de Tweede Wereldoorlog zijn er pogingen gedaan om door de instelling van raden en bedrijfslichamen ordenend op te treden op het terrein van de economie. Deze raden speelden echter een geringe rol in de sturing en ordening van de economie. Hun bevoegdheden bleven veelal beperkt tot het adviseren van de regering. Een van die raden was de Hoge Raad van Arbeid, die bij KB van 4 oktober 1919 was ingesteld. Deze raad was, evenals later de SER, tripartiet samengesteld: vertegenwoordigers uit de organisaties van werkgevers en werknemers, alsmede leden benoemd door de Kroon. In 1927 kreeg de Hoge Raad van de Arbeid een wettelijke grondslag. De raad had een belangrijke adviesrecht bij het algemeen verbindend verklaren van collectieve arbeidsovereenkomsten. De raad adviseerde de regering alleen op sociaal gebied. Adviezen op economisch gebied werden verstrekt door de Economische Raad, ingesteld bij Wet van 8 juli 1932. Deze raad bestond uitsluitend uit door de Kroon benoemde leden. Daarnaast fungeerde nog de Nijverheids- en de Middenstandsraad, alsmede de bedrijfsraden.⁶

Tijdens de bezetting werd het bedrijfsleven georganiseerd in de zogeheten Organisatie Woltersom. Deze bedrijfsorganisatie werd ontworpen door de organisatiecommissie voor het bedrijfsleven onder leiding van mr. H.L. Woltersom. De grondslag voor de bedrijfsorganisatie vormde de eerder genoemde artikelen in de Grondwet. De bedoeling van deze organisatie was de inschakeling van het Nederlandse bedrijfsleven ten behoeve van de Duitse oorlogseconomie. De organisatie bestond uit zes hoofdgroepen, die ieder het bedrijfsleven met een gelijke functie verenigde: industrie, handel, ambacht, banken, verzekeringswezen en verkeer. Deze hoofdgroepen werden onderverdeeld in bedrijfsgroepen, die weer konden worden onderverdeeld in vakgroepen. In deze bedrijfslichamen waren de werknemers niet vertegenwoordigd. De overheid behield haar invloed op de bedrijfslichamen, omdat alle verordeningen goedkeuring behoeften van de secretaris-generaal van het ministerie van Handel en Nijverheid. Uiteindelijk kregen de bedrijfslichamen in beperkte mate verordenende bevoegdheden toebedeeld. Zij fungeerden vooral als overlegplatform van het bedrijfsleven met de Duitse en Nederlandse overheid en werden ingeschakeld bij de uitvoering van distributiemaatregelen. Deze organisatie bleef na de oorlog bestaan, zij het in gewijzigde vorm. Na de totstandkoming van de Wet op de bedrijfsorganisatie van 1950 werd deze organisatie op grond van art. 145 van de wet opgeheven.⁷

Voor de organisatie van de voedselvoorziening werden door de secretaris-generaal van Landbouw en Visserij bedrijfschappen ingesteld (Verordeningenblad 69/1941). Deze schappen werden aangemerkt als bedrijfslichamen in de zin van het toenmalig artikel 152 van de Grondwet. Zij waren gebaseerd op de crisiscentrales uit de jaren dertig. De agrarische bedrijfschappen werden per product of groep producten georganiseerd. Zij waren de voorlopers van de productschappen. Ook in deze schappen waren de werknemers niet vertegenwoordigd. En ook zij bleven werkzaam tot de instelling van productschappen bij de Wet Bo uit 1950.⁸

2.2.2 De opbouw van het stelsel

Vlak na de oorlog werd een eerste aanzet voor een wet op Bedrijfsorganisatie gegeven door ir. Hein de Vos. Hij bracht een voorontwerp van Wet uit. Dit voorontwerp ging uit van een sterke sturende rol van de overheid. De publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties zouden ingesteld worden door de overheid, met aan het hoofd een 'commissaris' die leidende bevoegdheden zou hebben. Het voorontwerp ontmoette veel verzet van diverse belangengroeperingen en van de politiek, vanwege de voorgestelde invloed van de centrale overheid. Door de commissie Van der Ven, ingesteld door de toenmalige minister van Economische Zaken G.W.M. Huysman, onder leiding van de Tilburgse hoogleraar F.J.H.M. van der Ven, werd een wetsontwerp uitgebracht wat vrijwel ongewijzigd door de regering werd overgenomen. Uit dit wetsontwerp kwam de Wet op de Bedrijfsorganisatie (Wet Bo) voort. Ten tijde van de totstandkoming van de Wet Bo had men nog hoge verwachtingen van de betekenis van het PBO-stelsel voor de economische ordening van Nederland. Deze verwachtingen kwamen niet uit. Slecht in een beperkt deel van het Nederlandse bedrijfsleven kwamen bedrijfslichamen tot stand. In de andere delen van het Nederlandse bedrijfsleven, met name in de industrie, was er geen animo. Dat de wet het 'algemeen belang' boven de belangen van het bedrijfsleven stelde, wekte verzet bij het bedrijfsleven op.⁹ Men zette zelf privaatrechtelijke organen op, waarin werknemers en werkgevers met elkaar overlegden en samenwerkten.

In 1954 werden de eerste productschappen ingesteld. Kort daarna volgden een aantal bedrijfschappen. De schappen bestreken voornamelijk bedrijfssectoren met vele kleine of middelgrote bedrijven, met concurrentie van betekenis, zoals bedrijven op het terrein van de voedselvoorziening, de groot- en detailhandel, horeca, ambachten en dienstverlening. Daar is tot op heden geen verandering in gekomen. Vanuit bedrijfstakingen met beperkte concurrentie, dus met overheersend middelgrote en grote ondernemingen, bestond onvoldoende belangstelling voor de samenwerking in een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.¹⁰

Ook bij de overheid was er na de totstandkoming van de wet weinig belangstelling om de instelling van bedrijfs- en productschappen te stimuleren. Er stonden de overheid ook andere middelen ter beschikking om de economie te sturen. De sturing van de economie door middel van bedrijfslichamen was deels achterhaald, omdat 'de PBO de perfecte oplossing was van de problemen, die we na de oorlog niet meer hadden'.¹¹ Men was niet erg happig op het afstaan van teveel bevoegdheden aan de bedrijfslichamen. Wel werden in de eerste twee kabinetten Drees ministers zonder portefeuille voor het PBO benoemd. Dat waren achtereenvolgens prof. A.H.M. Albrechts in het eerste kabinet Drees (1951-1952) en A.C. de Bruijn in het tweede kabinet (1952-1956). In het daaropvolgend kabinet werd de behandeling van PBO-aangelegenheden ondergebracht bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en wel bij staatssecretaris Schmelzer. Momenteel vallen de aangelegenheden onder het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Voor de oprichting van de bedrijfslichamen bleef men op initiatief vanuit het bedrijfsleven wachten, met uitzondering van het productschap voor Zuivel. Omdat de betrokken organisaties in de zuivel het wel eens waren over de wenselijkheid van een productschap, maar niet over de samenstelling van het bestuur, drukte de regering de oprichting van het productschap op haar initiatief door. Dat was tegen de zin van de SER. De SER adviseerde alleen positief over de oprichting van een schap als alle betrokken organisaties in de betreffende bedrijfssector het met elkaar eens waren.¹²

2.2.3 Stagnatie

De instelling en eerste inrichting van het PBO-stelsel hing nauw samen met de wil tot samenwerking tussen de organisaties van de ondernemers en werknemers, vlak na de Tweede Wereldoorlog. De jaren vijftig, de eerste jaren van de Wet Bo, waren ook de jaren waarin de SER floreerde en goede resultaten boekte als overlegorgaan. Maar ook werden er toen al vraagtekens gezet bij de effectiviteit van het publiekrechtelijk stelsel t.o.v. overleg en coördinatie door privaatrechtelijke organen, die door werkgevers en werknemers werden ingesteld. Voorstellen om de wet zo te wijzigen dat er bedrijfslichamen konden worden opgericht, zonder overeenstemming met en tussen de betrokken privaatrechtelijke organisaties, dus met enige dwang, haalden het mede daarom niet.¹³ Pogingen om ook andere bedrijfstakken in een bedrijfslichaam te organiseren, zoals bijvoorbeeld de bouw, leden schipbreuk. De SER weigerde zelf initiatief te nemen, de regering wilde alleen op basis van positieve adviezen van de SER overgaan tot de 'gedwongen' oprichting van bedrijfslichamen en het bedrijfsleven stond niet te trappelen. Eind jaren vijftig was er dan ook sprake van een 'stagnatie' in de opbouw van het PBO-stelsel volgens de oorspronkelijke bedoelingen

Voor het PBO-stelsel waren de jaren zestig kritische jaren. Daarbij speelde in de opinievorming de invorderingsmaatregelen op ondernemers, die langs gerechtelijke weg werden gedwongen aan hun financiële verplichtingen te voldoen, een negatieve rol. 'De op de wet steunende, doch niet altijd met de vereiste omzichtigheid genomen invorderingsmaatregelen gaven niet alleen nieuw voedsel aan hen die nooit voor een stelsel van publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie hadden gevoeld, maar dreven ook velen van de grote massa der onverschilligen huns ondanks naar het aan de p.b.o. "vijandige" kamp', aldus het jaarverslag over 1963.

De overheid hechtte zelf nog aan een vorm van publiekrechtelijke samenwerking, wegens de controle van de lichamen door bedrijfsgenoten, de rechtsbescherming tegen onjuiste bestuurshandelingen en een gewaarborgde rechtspraak. Wel klaagde de SER in het jaarverslag over 1963 over de houding van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, wiens kritische geluiden over de doelmatigheid van de bedrijfslichamen de twijfel over het nut van de bedrijfslichamen alleen maar voedde, aldus de SER.

In 1966 bracht de SER een advies uit over het PBO-stelsel, waarbij hij erkende dat de samenwerking in de publiekrechtelijke vorm niet de enig-zaligmakende zou zijn. Het streven naar een stelsel voor het gehele bedrijfsleven werd hiermee opgegeven.¹⁴ In dit advies stelde de SER wel voor het stelsel te differentiëren. Naast de 'zwarte' schappen, conform de wet, zouden ook 'lichtere' vormen van publiekrechtelijke samenwerking mogelijk moeten zijn. Hiermee trachtte de SER tegemoet te komen aan de bezwaren tegen het stelsel vanuit het bedrijfsleven. Deze bezwaren lagen ondermeer op het gebied van het toezicht van de overheid op de bedrijfslichamen en de in de bedrijfslichamen geïnstitutionaliseerde medezeggenschap van de werknemers. Bovendien vreesden werkgevers en werknemers voor verlies van handelingsruimte voor de eigen organisatie door de instelling van een bedrijfslichaam. Werkgevers en werknemers bleken ook in privaatrechtelijke organisaties in staat om taken op het gebied van belangenbehartiging, onderzoek, voorlichting en opleidingen voor een hele bedrijfstak uit te kunnen voeren. Waar nodig ondersteunde de overheid zelfs deze regelingen door deze algemeen verbindend te verklaren, zoals b.v. het geval was -en is- bij de Cao's. In 1967 werd er nog gewerkt aan een voorontwerp tot wijziging van de Wet Bo waarin de voorstellen voor een gedifferentieerd PBO-stelsel werden opgenomen. Zo'n stelsel zou een nieuwe stimulans kunnen betekenen ten gunste van de bedrijfslichamen.

Voorafgaand aan de indiening van het ontwerp, was er uitgebreid gedelibereerd in de verschillende gremia over de vraag of de bestuurders van een bedrijfslichaam bij vrije verkiezingen door alle bedrijfsgenoten moesten worden gekozen in plaats van benoemd door de bestuurders van representatief geachte organisaties. De SER adviseerde negatief. De vrije verkiezingen werden uiteindelijk niet in het ontwerp opgenomen. Toen de Tweede Kamer dan het amendement-Geurtsen waarin werd voorgesteld vrije verkiezingen in te voeren aannam, trok de toenmalige minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, Roolvink het wetsontwerp in 1970 in, waarmee een modernisering van het PBO-stelsel sneuvelde.¹⁵

Aan de bestaande bedrijfslichamen werden mondjasmaat overheidstaken overgedragen, al dan niet in medebewind. Ook de in de PBO deelnemende organisaties legden terughoudendheid aan de dag bij het aankleden van het PBO met verordenende bevoegdheden. Zo werd de loonvorming vrijwel altijd buiten het schap gehouden.¹⁶

Als adviesorgaan ging het met de SER beter. De waardering voor de adviserende taken van de SER was groot. In het Rapport-Donner werd zelf voorgesteld de SER als vast adviescollege in de Grondwet te vermelden. Ook de Staatscommissie Cals-Donner die zich boog over de herziening van de Grondwet adviseerde eenstemmig om de SER in de Grondwet op te nemen. Dit advies werd door de regering niet overgenomen.

2.2.4 Verstoorde harmonie

In de jaren zestig kwam, mede door de toenemende welvaart, het harmoniemodel onder druk te staan. De geleide, centraal vastgestelde loonpolitiek ontmoette steeds meer verzet. De eigen belangen van de sociale partners werden benadrukt en concurreerden met elkaar. Er was steeds minder sprake van consensus over het beleid tussen de sociale partners en de overheid. En ook de eigen achterbannen van de centrale organisaties van werkgevers en werknemers waren niet meer zo inschikkelijk. Aan werkgeverszijde was er sprake van het doorbreken van afgesproken loonplafonds door afzonderlijke bedrijven of bedrijfstakken. De vakbeweging werd geconfronteerd met wilde stakingen door haar achterban.¹⁷ Dit had natuurlijk zijn weerslag op de verhoudingen binnen de SER als overleg- en adviesorgaan. Begin jaren zeventig trokken de vakcentrales NVV en NKV zich zelfs tijdelijk terug uit de SER, mede als gevolg van een conflict met de overheid over de Loonwet van 1970.¹⁸ De SER en de lagere publiekrechtelijke organen, de product- en bedrijfschappen, fungeerden meer als onderhandelingsplatform tussen de sociale partners, dan als een samenwerkingsorgaan. De vakbeweging was ontevreden over de medezeggenschap van de werknemers in de schappen. Een conflict tussen vakbonden en werkgevers over die medezeggenschap in met name investeringsbeslissingen in de bedrijven, leidde tot het terugtrekken door een aantal vakbonden van hun bestuurders in die schappen.¹⁹ Een aantal bedrijfslichamen werden opgeheven, omdat die door de aangesloten organisaties niet meer als nuttig werden gezien.

In de jaren zeventig polariseerden de verhoudingen tussen de sociale partners verder. Het centrale overleg in de Stichting van de Arbeid en de SER functioneerde slecht. De Cao-onderhandelingen vonden decentraal, per bedrijfstak, plaats. Door de loonmaatregelen van de regering verslechterde het overlegklimaat. De SER als overlegorgaan ontmoette steeds meer kritiek. Deze kritiek richtte zich op de positie van de SER in het sociaal-economische bestel. Door het belang wat door de regering aan een advies, met name als dit was unaniem vastgesteld, werd gehecht dreigde een uitholling van de controlerende functie van het parlement, aldus de critici: 'De regering vraagt advies, de SER regeert'.²⁰ Omdat de SER zijn adviezen aan de ministers uitbrengt, zouden de minister een voorsprong hebben op het parlement in hun informatievoorziening en in organisatie van het regeringsbeleid. Daarnaast bestond het gevaar dat de regering door vraagstukken die politiek gevoelig lagen, voor advisering aan de raad voor te leggen, zichzelf in de besluitvorming makkelijk maakte. Dit werd wel de ijskastfunctie van de SER genoemd.²¹ Een ander punt van kritiek betrof de representativiteit van de SER en de rol van de Kroonleden. De laatsten zouden een te grote invloed hebben op de vaststelling van de adviezen. Omdat bij geschil van mening over een advies de scheidslijn meestal lag tussen werkgevers en werknemers konden de Kroonleden een onevenredig grote invloed uitoefenen, terwijl zij op persoonlijke titel waren benoemd en aan niemand verantwoording schuldig waren. Wat betreft de representativiteit richtte de kritiek zich op het niet vertegenwoordigd zijn van de collectieve sector en commerciële dienstverlening, terwijl dezen wel een groeiend economisch belang vertegenwoordigden. Overigens verwoordde Johan Stekelenburg in 1993 eenzelfde kritiek op de representativiteit aan werkgeverszijde in de SER: de non-profit sector en de vrije beroepen waren volgens hem onvoldoende 'organisatorisch gerepresenteerd'. Terwijl deze groepen aan de werknemerszijde wel gerepresenteerd zouden zijn in de vakcentrales, aldus de voorzitter van de FNV.²²

Deze kritiek leidde tot de instelling van een commissie die de taak, werkwijze en samenstelling van de SER moest onderzoeken. De resultaten van dat onderzoek hebben niet tot ingrijpende aanpassingen geleid.

Door de vakbeweging werden er wel voorstellen gedaan voor een uitbreiding van het PBO-stelsel met o.a. uitgebreidere bevoegdheden voor de bedrijfslichamen. Bovendien leidde de economische recessie tot bezinning over de ordening van de economie. Dat leidde tot een nieuwe adviesaanvraag aan de SER over het PBO-stelsel in 1976.²³ Het advies liet op zich wachten.

In 1980 aanvaardde de Tweede Kamer de voorstellen van de minister van Economische Zaken voor het oprichten van sectororganen voor overleg en samenwerking tussen werkgevers en werknemers, gedaan in zijn Voortgangsnota Economisch Structuurbeleid. In die voorstellen wordt het aan het bedrijfsleven zelf overgelaten te beslissen over de vorm van samenwerking, waarbij de voorkeur wordt gegeven aan privaatrechtelijke vormen met het eventueel door de overheid algemeen bindend verklaren van gemaakte afspraken. In het bestaande PBO-stelsel veranderde er weinig.

2.2.5 Sturing en decentralisatie

De jaren tachtig werden gekenmerkt door een terugtrekkende overheid. De regulering van de economie moest meer aan de markt worden overgelaten en op haar eigen werkterrein streefde de overheid naar deregulering, privatisering, decentralisatie en deconcentratie. Dit vond ondermeer zijn uitwerking in 'de moeder aller akkoorden', het Centraal akkoord van Wassenaar in 1982.²⁴ Daarin werd afgesproken dat de overheid zich zou onthouden van directe inmenging in de loonvorming, dat het primaat voor het financieel-economisch beleid ligt bij de overheid en dat de gedecentraliseerde Cao-onderhandelingen zich zouden richten op een verantwoorde loonkostenontwikkeling.

Door de decentralisatie van de onderhandelingen over lonen en arbeidsvoorwaarden, nam de betekenis voor de sturing van de economie van de centrale organen als de Stichting van de Arbeid en de SER af. Bovendien nam ook het belang van de SER als adviesorgaan af, o.a. door het gebrek aan eensgezindheid in de raad bij zijn advisering.²⁵ Illustratief hiervoor is de afschaffing van de verplichte adviesaanvraag door de regering aan de SER en de wijze waarop de adviezen van de SER, o.m. over de Ziektewet, door de politiek terzijde werden geschoven.

Ook het bestaan van de bedrijfslichamen was niet meer zo vanzelfsprekend: zij dienden hun meerwaarde voor het bereiken van economische doelstellingen te bewijzen. Deze ontwikkelingen leidden tot een adviesaanvraag door de regering aan de SER met voorstellen om de rol van de rijksoverheid in de bedrijfslichamen te verkleinen. De SER adviseerde positief over deze voorstellen waarin aan de SER meer bevoegdheden werd toegekend. In 1992 werd de Wet Bo in die zin gewijzigd.²⁶ De bemoeienis van de rijksoverheid bij de bedrijfslichamen werd verminderd door de overdracht van een aantal bevoegdheden van de ministers aan de SER. Deze bevoegdheden betroffen de instelling en opheffing van bedrijfslichamen, een bevoegdheid die voor 1992 lag bij de betrokken vakminister. Ook het toekennen van verordende bevoegdheden, de samenstelling van het bestuur en het goedkeuren van financiële verordeningen van de bedrijfslichamen werden een zaak van de SER, en niet meer van de ministers. Wel hielden de ministers preventieve goedkeuring op deze bevoegdheden. Voor het goedkeuren van niet-financiële verordeningen werd een onderscheid gemaakt tussen autonome verordeningen, die na de wetwijziging door de SER worden goedgekeurd en medebewindsverordeningen, waar de betrokken (vak)minister zijn goedkeuring aan dient te geven. Voor 1992 waren zowel de autonome als de medebewindsverordeningen onderhevig aan de goedkeuring van de betrokken minister.²⁷

Als gevolg van de bespreking in de Kamer van het rapport Raad op Maat van de commissie De Jong, nam de Kamer op 22 juni 1993 de motie-Wiebenga aan waarin het kabinet werd verzocht 'het functioneren van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie te doen onderzoeken en de Kamer voor Prinsjesdag 1995 van haar bevindingen op de hoogte te stellen.'²⁸ De discussie over de schappen ging niet meer over de politieke wenselijkheid van het PBO-stelsel, maar over het zakelijk nut van de bedrijfslichamen voor de betrokkenen. Het kabinet liet het IVA te Tilburg, in samenwerking met de vakgroep Staatsrecht, Bestuursrecht en Bestuurskunde van de faculteit Rechtswetenschappen en de vakgroep Sociale Economie van de faculteit Economische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Brabant, een evaluatieonderzoek doen. De conclusie van dat onderzoek was dat het stelsel op zich wel voldeed, maar dat een aanpassing in afstemming van taken met particuliere organisaties van bedrijfsgenoten en de overheden, van de interne en externe democratie en het beter gebruik maken van de unieke publiekrechtelijke positie, noodzakelijk was. In 1996 deed het kabinet een adviesaanvraag aan de SER, met voorstellen voor vergroting van de doelmatigheid van het stelsel, o.m. door het terugbrengen van het aantal bedrijfslichamen., en de vergroting van de democratische verantwoording, door het herinvoeren van het ministerieel toezicht, zoals dat voor de wijziging van 1992 gebruikelijk was. Een voorstel voor een wetwijziging in deze zin heeft tot nu toe de Staten-Generaal niet bereikt.

2.3 Handhaving

2.3.1 Beroep

Bij de aanvaarding van de wet op Bedrijfsorganisaties werd tevens het tuchtrecht en het beroep tegen besluiten en handelingen van de bedrijfslichamen geregeld, zij het nog provisorisch. De commissie Van der Ven was niet toegekomen aan het maken van een beroepsregeling. Deze werd dus voorlopig geregeld in een aantal artikelen van de Wet Bo. Voor het ontwerpen van een wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisaties werd een commissie onder voorzitterschap van mr. W.C.L. van der Grinten, staatssecretaris van Economische Zaken ingesteld. In de commissie hadden vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en juridisch geschoolde ambtenaren zitting. Het ontwerp werd met enige wijzigingen in 1954 door de Staten-Generaal aanvaardt.

De Wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisatie gaf de mogelijkheid van het instellen van beroep tegen besluiten en handelingen van publiekrechtelijke organisaties. Het kon niet gaan om zaken van civielrechtelijke zaak, zoals het huren van een pand, of het aangaan dan wel verbreken van een arbeidsovereenkomst. Het beroep kon worden ingesteld tegen een besluit: 'beslissing in een individueel geval'²⁹ Verordeningen en besluiten met een algemeen verbindend karakter an sich waren geen onderwerp van beroep. De rechtsgeldigheid van een dergelijke verordening of besluit kon alleen bestreden worden ter gelegenheid van een beroep tegen een handeling op grond van een dergelijke verordening of besluit. Overigens werd met 'besluit' ook bedoeld het niet nemen van een besluit en onder 'handeling' het niet verrichten van een handeling. Daarmee was ook tegen het 'stilzitten' van een bedrijfslichaam beroep mogelijk³⁰

In de gevallen waarin een bijzondere regeling van beroep is gegeven (b.v. in de wet- en regelgeving waarbij van de bedrijfslichamen medebewind wordt gevraagd), wijkt de Wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisatie.

De wet werd kort geleden aangepast aan de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

Ter beoordeling van de tegen besluiten ingestelde beroepen is een College van Beroep voor het bedrijfsleven ingesteld. Dit College is ook aangewezen als beroepsrechter voor besluiten en handelingen van andere organen dan de bedrijfsorganisaties of de SER (o.a. de Vestigingswet). Het gaat om de volgende organen of instellingen:

de Kamers van koophandel en fabrieken, College van burgemeesters en wethouders (Wet op het afbetalingsstelsel 1961, Stb 218), de betrokken minister (Vestigingswet Bedrijven, Wet Economische Mededinging, de Landbouwwet, de Prijzenwet, de Wet op het afbetalingsstelsel, In- en uitvoerwet, Wet erkenningen tuinbouw, Noodwet Voedselvoorziening, Wet Ziekenhuistarieven, Drank- en Horecawet, Bestrijdingsmiddelenwet, Landbouwkwaliteitswet), de directeur van Staatsbosbeheer (Boswet).

Het College bestaat uit gewone leden, bijzondere leden en plaatsvervangende leden. Het wordt ondersteund door een griffie. Het College is gevestigd te Den Haag.

De gewone leden worden benoemd bij KB op voordracht van de minister van Justitie, in samenspraak met de minister van Sociale Zaken, die belast is met de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

De gewone leden moeten voldoen aan de vereisten van een raadsheer in een gerechtshof.

De bijzondere leden werden voor een periode van vier jaar benoemd op voordracht van de bedrijfslichamen. De benoeming geschiedde bij KB, op uiteindelijke voordracht van de minister van Justitie. Men ging er vanuit dat deze leden op grond van hun deskundigheid deelnamen aan de rechtspraak. Rond 1986 werd de benoeming van bijzondere leden geschrapt uit de wet. Zij hadden geen toegevoegde waarde.

Vanaf de invoering van de Awb werkt het college volgens de daarin voorgeschreven procedures.

2.3.2 Tucht

Voor de PBO werd in aansluiting op de op civiel recht steunende praktijk de mogelijkheid van sancties geboden. Deze werd gevonden in de tuchtrechtspraak. De tuchtrechtspraak strekt zich niet verder uit dan de eigen groep: in dit geval de bedrijfsgenoten. Alle handelingen kunnen worden aangemerkt als tuchtfeiten. Wanneer er voor de handhaving van een bepaalde regeling zwaardere sancties, zoals vrijheidsstraf of bedrijfsluiting nodig zijn, dient dat beoordeeld te worden door de strafrechter. Ook geldt het tuchtrecht niet als er bij een regeling belangen buiten de sector worden getroffen. Op bepaalde strafbare feiten zijn tuchtsancties mogelijk: de beslissing daarover is aan het Openbaar Ministerie

Op de tuchtrechtspraak is preventief toezicht, door de goedkeuring van de verordeningen van een bedrijfslichaam, waarin tuchtmaatregelen zijn opgenomen en repressief door het College van Beroep voor het bedrijfsleven. Het toezicht moet er voor waken dat de rechten van de betrokkenen voldoende zijn gewaarborgd (preventief) en dat de rechtsgang voldoet aan de algemene beginselen van behoorlijke rechtspraak (repressief).

De tuchtrechtspraak wordt geregeld in de Wet tuchtrechtspraak bedrijfsorganisatie van 16 september 1954. De sancties kunnen bestaan uit een geldboete, een berisping en openbaarmaking van de tuchtbeschikking op kosten van de veroordeelde.

De tuchtgerechten worden door de bedrijfslichamen zelf bij verordening ingesteld.

2.4 De SER

2.4.1 Taken

De SER heeft op grond van art. 2 van de Wet Bo tot taak 'een het belang van het Nederlandse volk dienende werkzaamheid van het bedrijfsleven te bevorderen, alsmede het belang van het bedrijfsleven en de daartoe behorende personen te behartigen.' De raad doet dat door het uitvoeren van een viertal taken:

- het adviseert de regering op sociaal en economische gebied,
- hij houdt toezicht op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie,
- hij stimuleert nieuwe ontwikkelingen in het bedrijfsleven,
- hij werkt mee aan de uitvoering van enkele wetten.³¹

2.4.1.1 De adviestaak

De SER is het meest bekend als adviesorgaan van de regering op sociaal-economisch gebied. De adviestaak van de SER is de omvangrijkste taak. Sinds de jaren zestig is het advieswerk van de raad enorm toegenomen. Per jaar brengt de raad ongeveer 450 adviezen uit. In 1951 formuleerde raad een aantal doelstellingen die het uitgangspunt zouden vormen voor zijn adviezen:

- een zo groot mogelijke ruilwaarde van het nationaal product,
- het vermijden van leegloop van de productiefactor arbeid,
- een stabiel evenwicht op de betalingsbalans,
- een evenwichtige verdeling van de nationale middelen over consumptie en investeringen en arbeid,
- een evenwichtige verdeling van de nationale bestedingen,
- zoveel mogelijk voldoen aan de eisen van sociale rechtvaardigheid.³²

In het Advies inzake convergentie en overlegeconomie van 20 november 1992 zijn die doelstellingen opnieuw geformuleerd:

- de bevordering van een evenwichtige economische groei binnen het kader van het streven naar duurzame ontwikkeling;
- de bevordering van een zo groot mogelijke arbeidsparticipatie;
- de bevordering van de totstandkoming van een redelijke inkomensverdeling.

Tot 1995 waren ministers verplicht de SER over beleidsvoornemens om advies te vragen. In maart 1995 werd het verplichte adviesaanvragen door de regering aan de SER afgeschaft. De SER bleef de bevoegdheid houden ongevraagd adviezen te verstrekken. Men verwachtte dat een van de gevolgen van de afschaffing van de verplichte adviesaanvragen, zou zijn dat een 'politicus gewenst' advies zwaarder meetelt in de uiteindelijke besluitvorming dan een verplicht gevraagd advies.

De verplichting om advies te vragen gold alleen voor, op grond van art. 28 van de Wet Bo, aangewezen ministers. In 1950 waren dat de minister-president en de ministers van Algemene Zaken, Economische Zaken, Sociale Zaken, Justitie, Financiën, Wederopbouw en Volkshuisvesting, Verkeer en Waterstaat, en van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening (KB van 31 maart 1952, Stc 1952/76). In de praktijk kwamen de meeste adviesaanvragen van de minister van Sociale Zaken en van Landbouw en Visserij. Overigens blinkt art. 41 niet uit door duidelijkheid over wanneer de verplichting tot het vragen van advies ingaat. Met name de term 'belangrijke maatregelen' is weinig eenduidig.

Advies kan gevraagd worden aan de SER, maar een minister kan ook de raad verzoeken om een commissie ter behandeling van bepaalde onderwerpen in te stellen. Zo'n commissie ex. art. 43 kan door een minister rechtstreeks om advies worden gevraagd. Over een dergelijk advies heeft de raad geen zeggenschap. De raad kan een commissie ex. art. 43 ook vragen om hem te adviseren. Hij heeft dan wel de verplichting het advies van de commissie bij zijn uiteindelijk advies te voegen, als de minister daar om vraagt. De raad stelt ter voorbereiding van zijn adviezen meestal een commissie in (ex. art. 42). In de commissies kunnen ook personen van buiten de raad zitting hebben. De raad kan de commissies machtigen namens hem een advies uit te brengen. De commissies zijn meestal, net als de raad zelf, tripartiet samengesteld.³³ Adviesaanvragen worden gedaan door een of meer ministers.

De adviezen van de SER worden wel onderverdeeld in de beleidsadviezen en uitvoeringsadviezen. De laatste adviezen betreffen de adviezen die op grond van de desbetreffende wets- en regelgeving aan de SER worden gevraagd. Het gaat om de regelgeving over de Kamers van koophandel en fabrieken, de Wet Bedrijfspensioenfondsen, de Wet Beroepspensioenregelingen, de AOW en de AWW. De adviezen van de raad worden opgesteld overeenkomstig het gevoelen van een meerderheid van de vergadering. Van minderheidsstandpunten wordt desgewenst melding gemaakt (art. 45 Wet Bo). Sinds 1980 vindt bij de vaststelling van adviezen die verdeeld zijn een registratie plaats van de standpunten. Er wordt geen meerderheid en minderheid vastgelegd, maar het deel van de raad dat het advies onderschrijft en hoe dat deel is samengesteld: kroonleden, ondernemersleden, werknemersleden, etc.³⁴ Het merendeel van de adviezen, ruim zestig procent, werd in ieder geval tot 1980 uitgebracht aan de minister van Sociale Zaken. Op grote afstand gevolgd door de ca. vijftien procent adviezen gericht aan de minister van Economische Zaken. De rest van de adviezen werd uitgebracht aan de ministers van Justitie, van Binnenlandse Zaken, van Onderwijs en Wetenschappen, van Volksgezondheid en Milieuhygiëne en van Financiën. Er werden adviezen uitgebracht op aanvraag en op eigen initiatief.³⁵ De vergaderingen van de SER zijn meestal openbaar.

2.4.1.2 Sturing en toezicht

De SER heeft bevoegdheden op het gebied van de instelling en opheffing van bedrijfslichamen, de goedkeuring van hun begroting en financiële verantwoording, het adviseren over de te benoemen voorzitters en samenstelling van het bestuur en de autonome verordeningen.

De samenstelling van het bestuur wordt vooral getoetst aan de representativiteit van de deelnemende particuliere organisaties in de bedrijfstak. In 1954 al vaardigde de raad richtlijnen uit, waaraan de representativiteit van betrokken organisaties kon worden getoetst.³⁶ Daarnaast was ook het beginsel van vrijwilligheid een leidend beginsel bij de besluitvorming over de instelling van bedrijfslichamen. Mede daarom is na een aanvankelijk snelle opbouw van de bedrijfslichamen in de jaren vijftig de instelling van nieuwe bedrijfslichamen nauwelijks meer voorgekomen. Wel zijn er schappen opgeheven en/of samengevoegd.

In 1992 werd de Wet Bo gewijzigd. In het kader van de terugtrekkende overheid, zijn een aantal bevoegdheden van de betrokken ministers overgegaan naar de SER. Zo beslist de SER zelf over een verzoek tot het instellen of opheffen van een bedrijfslichaam. Voor zo'n besluit is wel de preventieve goedkeuring van de minister nodig. Het produktschap Wijn was in 1993 het eerste schap dat onder de gewijzigde Wet Bo werd opgericht.³⁷ Sinds 1992 houdt de SER ook toezicht op autonome verordeningen die door de schappen worden uitgevaardigd. Dit toezicht gebeurt preventief: de verordening wordt o.m. getoetst aan Europese wet- en regelgeving. Als de verordening een sanctie bevat wordt deze tevens door een minister preventief goedgekeurd.³⁸

Tot nu is het voornemen van het kabinet tot herinvoering van het toezicht door de betrokken ministers op de autonome verordeningen van de schappen, nog geen wet geworden.

2.4.1.3 Stimuleren van nieuwe ontwikkelingen

Het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen is in de loop van de tijd van karakter veranderd. Vanaf februari 1962 was hiervoor de Commissie Opvoering Productiviteit, een commissie ex. artikel 43, actief. Deze commissie was op verzoek van de minister van Economische Zaken opgericht en had de productiviteitsbevordering in het bedrijfsleven ten doel. De commissie was de opvolger van de Contactgroep Opvoering Productiviteit, die in 1950 was opgericht en gefinancierd werd met geld van de tegenwaarderekening van de Marshallhulp.³⁹

De Commissie Opvoering Productiviteit (COP) stond de minister van Economische Zaken bij in het nemen van initiatieven en het beoordelen van projecten. Voor die projecten werd geld beschikbaar gesteld. Dat geld was in de eerste jaren van de COP nog afkomstig uit fondsen van het Marshall-plan, later uit de algemene middelen.

Het doel van het beleid voor productiviteitsbevordering was het stimuleren van de eigen werkzaamheid van het bedrijfsleven. Het bedrijfsleven werd in eerste instantie zelf verantwoordelijk gesteld voor de bevordering van de productiviteit, maar er waren omstandigheden denkbaar waarin de overheid vanuit haar medeverantwoordelijkheid voor de economie het bedrijfsleven door het beschikbaar stellen van geldmiddelen een helpende hand kon toesteken.⁴⁰ De taak van de commissie moet tevens worden gezien in het licht van de door de OESO geformuleerde doelstelling van een algemene productiviteitsverhoging van vijftig procent in een tijdsverloop van tien jaar. Deze doelstelling werd door de Nederlandse regering onderschreven. De commissie dacht dat streven te ondersteunen door voorlichting, onderzoek, propaganda voor productiviteitsverhoging en samenwerking in het bedrijfsleven.⁴¹

De COP stelde ook commissies in die de goedgekeurde projecten moesten begeleiden. De projecten zelf werden bestuurd door een beleidscommissie, ingesteld door de betrokken bedrijfstak. In deze commissies zat een vertegenwoordiger van het COP. De projecten werden voor een groot deel uitgevoerd door provinciale productiviteitscentra, stichtingen waarin werkgevers en werknemers deel namen.

In 1978 werd de Commissie Opvoering Productiviteit opgevolgd door de Commissie voor Ontwikkelingsproblematiek van Bedrijven. Dit was het resultaat van een beleidswijziging, waarbij het stimuleren van ontwikkelingen werd gericht op het 'gemeenschappelijk door de sociale partners doen uitvoeren van beleidsondersteunend onderzoek'. De Commissie werd een samenwerkingsverband van de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties. De ministeries van Economische Zaken en van Sociale Zaken financierden de projecten.⁴² In 1982 kreeg de commissie na een tweede beleidswijziging een nieuwe naam: Commissie Ontwikkeling Bedrijven (COB). De ontwikkelingstaak richtte zich nu op het geven van voorlichting en het doen van onderzoek gericht op het 'functioneren van de onderneming als productie- en arbeidsorganisatie'. Het werkterrein van de COB omvatte:

- managementsvraagstukken,
- sociale bedrijfsproblematiek,
- technisch-organisatorisch en economische bedrijfsvoering,
- vraagstukken op het gebied van opleiding/scholing, beroepspraktijk en arbeidsmarkt.

Eind 1991 werd de financiering door de ministeries van het werk van de COB stopgezet. Omdat er geen andere financieringsbronnen te vinden waren, besloot de SER op 19 juni 1992 de COB op te heffen. In juni 1994 werd het laatste project van de commissie gepubliceerd.

In het COB hadden zitting vertegenwoordigers van de Raad van de Centrale Ondernemersorganisaties (VNO, NCW, KNOV en NCOV), vertegenwoordigers van de centrale werknemersorganisaties (FNV, CNV en de Vakcentrale MHP), onder leiding van een onafhankelijke voorzitter. Aan het beraad van de commissie namen vertegenwoordigers van de ministeries van EZ en SZW deel.⁴³

De werkzaamheden van de Commissie Fusieaangelegenheden en de werkzaamheden van de Commissie van Consumentenaangelegenheden worden door de SER ook tot het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen gerekend. De Commissie Fusieaangelegenheden houdt toezicht op de naleving van de fusiecode. Deze fusiecode werd in 1970 door de SER vastgesteld. Zij voorziet in een meldingsplicht bij de Commissie voor Fusieaangelegenheden en in een procedure van informatie en overleg tussen de betrokken ondernemingen en de vakorganisaties, voordat over de fusie overeenstemming wordt bereikt. Op niet-naleving van de code staan sancties zoals een openbare berisping óf openbare kennisgeving van de overtreding.⁴⁴

De Commissie voor Consumentenaangelegenheden is op verzoek van de Minister van Economische Zaken door de SER als commissie ex. art. 43 opgericht. De commissie fungeert als overlegorgaan voor consumentenorganisaties en het bedrijfsleven en als een adviesorgaan, in het kader van de adviserende taak van de SER. Als overlegorgaan heeft de commissie vooral betekenis in het vaststellen van algemene voorwaarden (voor levering en betaling, e.d.) in de verschillende branches van het bedrijfsleven, op de totstandkoming van standaardproductinformatie, etc. In 1996 is dat deel van de taak van de Commissie overgedragen aan de nieuw ingestelde Coördinatiegroep Zelfregulering. De Commissie heeft vanaf die datum alleen nog een adviestaak.⁴⁵

2.4.1.4 Medebewind

De medewerking aan de uitvoering van enkele wetten wordt ook wel medebewind genoemd. De SER werkt mee aan de uitvoering van de volgende wetten:

- Vestigingswet bedrijven;
- Wet assurantiebemiddelingsbedrijf;
- Wet op de ondernemingsraden.

In het kader van de Vestigingswet behandelt de SER voor zo'n 60 bedrijfstakken aanvragen voor verklaringen van algemene onderwerpen van handelskennis en vakbekwaamheid. Daarnaast beoordeelt de SER aanvragen om ontheffing van het verbod zonder vergunningen een bedrijf uit te oefenen en tot 1994 aanvragen om zogenoemde praktijkverklaringen voor het aannemersbedrijf.

In het kader van de Wet assurantiebemiddelingsbedrijf registreert de SER assurantietussenpersonen en gevolmachtigde agenten. Zonder inschrijving is men niet bevoegd op te treden als assurantietussenpersoon of gevolmachtigd agent. Er zijn twee niveaus van inschrijving. Elk jaar geeft de SER een openbaar register van assurantiebemiddelaars uit.

In het kader van de Wet op ondernemingsraden heeft de SER onder meer tot taak om bedrijfscommissies in te stellen en hun samenstelling en werkwijze te regelen, met uitzondering van een (of meer) bedrijfscommissies voor de overheid. De bedrijfscommissies zijn een beroeps- en bemiddelingsinstantie voor ondernemingsraden en hun bestuurders. Bij de instelling van bedrijfscommissies speelden een aantal problemen: de indeling van het bedrijfsleven en de representativiteit van de organisaties die leden van de bedrijfscommissies mogen noemen (art. 23 van de WOR). Bij de representativiteit speelde met name de positie van het georganiseerde hoger en middenkader een rol. Deze groepen waren vertegenwoordigd zijn in de ondernemingsraden, maar in het georganiseerde overleg tussen werknemers en werkgevers hadden zij nog geen plaats en dus leken zij ook bij de vorming van de bedrijfscommissies buitenspel te staan. Bij de installatie van een aantal bedrijfscommissie op 16 juli 1952 sprak de voorzitter van de Commissie Ondernemingsraden, prof. dr. F.J.H.M. van der Ven, zijn bezorgdheid over dit probleem uit: '... nu het feit zich in sommige bedrijfstakken voordoet dat de werkgeversorganisaties met klem - naar mijn smaak iets te veel klem - pleiten voor het inruimen van plaatsen in de bedrijfscommissies aan vertegenwoordigers van het hoger en leidinggevend personeel, plaatsen aan werknemerskant wel te verstaan, terwijl de arbeidersorganisaties van mening zijn, dat dit personeel mentaal eerder aan de andere zijde der tafel thuishoort.' Tot ver in 1960 bleef de keuze van representatieve organisaties een heikel punt in het werk van de Commissie Ondernemingsraden. Ook is het de SER die ten behoeve van de scholing en vorming van ondernemingsraadsleden aan ondernemingen heffingen oplegt. Deze heffingen worden doorgesluisd naar het GBIO die bijdragen verstrekt ten behoeve van die scholing aan de ondernemingsraden en de kwaliteit van de scholingsinstituten bewaakt. Daarnaast heeft de SER nog een aantal bevoegdheden inzake het al dan niet verlenen van ontheffingen van de verplichting voor het instellen van een ondernemingsraad.

2.4.2 Organisatie en werkwijze

2.4.2.1 De raad en zijn leden

De SER is tripartiet samengesteld. De raad telde tot 1 april 1996 45 leden, waarvan 15 Kroonleden, 15 ondernemersleden en 15 werknemersleden. Op die datum is het aantal leden terug gebracht tot 33.⁴⁶ De leden worden om de twee jaar benoemd. Elk lid heeft een plaatsvervanger, wiens rechten en plichten gelijk zijn aan die van de leden. De ondernemers- en werknemersleden worden aangewezen door centrale organisaties die, na advies van de SER, door de Kroon zijn aangewezen als voldoende representatief. Voor het vaststellen van de representativiteit van de organisatie stelde de SER in 1954 richtlijnen op. Daarbij bleek dat het vaststellen van de representativiteit van ondernemersorganisaties de meeste hoofdbreken kostte. Anders dan de werknemers, kenden en kennen de ondernemers minder centrale organisaties die alle ondernemers omvatten. De representativiteit van de organisaties die in de SER leden mogen benoemen is voortdurend in discussie. Overigens is een van de grotere vakcentrales van de jaren vijftig, de Eenheids Vakcentrale (EVC), nooit in de SER opgenomen. Deze centrale werd geweerd wegens de communistische sympathieën en omdat de andere werknemersorganisaties en de ondernemers vonden dat de EVC zich niet hield aan de spelregels.⁴⁷ Veelzeggend in dit verband mag het eerste criterium wat de SER in 1954 formuleerde genoemd worden: 'Er moet aanwezig zijn constitutionele betrouwbaarheid, omdat de centrale anders een negatief element vormt in het samenspel der maatschappelijke groepen.'⁴⁸ In 1995 waren in de SER vertegenwoordigd van ondernemerszijde: NCW, VNO, MKB, LTO en van werknemerszijde: FNV, MHP, AVC, CNV. Als Kroonleden worden meestal deskundigen op sociaal, juridisch en economisch terrein benoemd. De president van de Nederlandsche Bank en de directeur van het Centraal Planbureau zijn altijd als Kroonleden benoemd. Bij de benoeming van Kroonleden wordt gelet op een evenwichtige vertegenwoordiging van de verschillende wetenschappelijke disciplines en er wordt ook gelet op afkomst uit de politiek-maatschappelijke stromingen.⁴⁹ In de raad en zijn commissies hebben ook ministeriële vertegenwoordigers plaats die als waarnemers de vergaderingen kunnen bijwonen.

2.4.2.2 De raad en zijn werkwijze

Verordeningen, adviezen en besluiten van de raad worden in een openbare vergadering vastgesteld. De adviezen over het beleid van de overheid zijn na vaststelling openbaar en worden gepubliceerd in een reeks SER-adviezen. Andere adviezen zijn ook openbaar en zijn in de regel verkrijgbaar als losse adviezen.

Het grootste gedeelte van de werkzaamheden van de SER vindt plaats in commissieverband. Op alle vier de werkterreinen van de SER zijn commissies actief. Er zijn verschillende commissies, met verschillende status:

- commissies ter voorbereiding van een advies; ingesteld ter voorbereiding van één advies (ad-hoc) of voor meer dan een advies over een onderwerp of een bepaald 'beleidsterrein' (vaste commissies).
- bestuurscommissies ingesteld op grond van art. 19 van de Wet Bo en werkzaam op het gebied van de bestuurlijke taak van de raad.
- commissies voor de behandeling van bepaalde onderwerpen, de zogeheten commissies ex. art 43. Deze commissies worden op verzoek van een ministers of staatssecretarissen ingesteld door de raad en zijn vaak vaste commissies.

Alle commissies worden ingesteld door de raad.

De bestuurscommissies en de voorbereidingscommissies kunnen worden gemachtigd rechtstreeks gevraagde en ongevraagde adviezen uit te brengen. Adviezen met een machtiging worden niet behandeld door de raad. Wel wordt de raad in kennis gesteld van de namens hem uitgebrachte adviezen. Het vaststellen van verordeningen is altijd een aangelegenheid van de gehele raad.

Een van de belangrijkste bestuurscommissie was de Organisatie Commissie (ex art. 19). Deze bereidde voor de raad de adviezen voor over de instelling en opheffing van bedrijfslichamen. Aan de Commissie Financiën Bedrijfslichamen (ex art. 19), eveneens een bestuurscommissie, waren bevoegdheden van de raad betreffende de controle op de financiën van de bedrijfslichamen gedelegeerd: het goedkeuren van de begrotingen en de controle op de verordeningen van de bedrijfslichamen, met name op de financiële gevolgen van die verordeningen.

Bij de reorganisatie van 1994 zijn commissies opgegaan in de zogeheten Bestuurskamer. Ook de adviezen in het kader van de Structuurwet en het medebewind in het kader van de Wet op de ondernemingsraden zijn bij de Bestuurskamer ondergebracht.⁵⁰ De Bestuurskamer bestaat uit een aantal leden van de SER, zowel kroonleden, ondernemers- en werknemersleden, ondersteund door een secretariaat.

Op het gebied van de stimulerende taken zijn de Commissie voor Fusieaangelegenheden en de Commissie voor Consumentenaangelegenheden actief.

2.4.3 Het secretariaat

De SER en zijn commissies worden ondersteund door het secretariaat, geleid door de algemeen secretaris.

Tot de reorganisatie in 1994 bestond het secretariaat uit vier sectoren, op hun beurt weer onderverdeeld in afdelingen, diensten of bureaus. In de sector Adviserende en bestuurlijke activiteiten waren de werkzaamheden t.b.v. de advisering en bestuurstaken van de SER ondergebracht. Deze sector was onderverdeeld in een aantal afdelingen:

- Nationaal Sociaal Economisch Beleid,
- Internationaal Sociaal-Economisch Beleid,
- Sociale Zekerheid,
- Arbeidsmarkt en Onderwijs,
- Ordenings- en Consumentenaangelegenheden,
- Arbeids-, Ondernemings- en Vennootschapsrecht.

Bij de afdeling Arbeids-, Ondernemings- en Vennootschapsrecht waren de bestuurstaken t.a.v. de fusiecode en de algemene bedrijfscommissie (WOR) ondergebracht en bij de afdeling Ordenings- en Consumentenaangelegenheden het toezicht op de bedrijfslichamen en de bestuurlijke taken op het gebied van de Kamers van Koophandel. Onder de afdeling Sociale Zekerheid vielen de taken t.a.v. de AOW en AWW, alsmede de bedrijfspensioenfondsen en beroepspensioenfondsen.

In de sector Uitvoering Wetten waren de medebewindstaken onder de drie bureaus verdeeld. Er was een bureau Uitvoering Wet assurantiebemiddeling, een bureau Uitvoering Vestigingswetten en een bureau Heffingen ondernemingsraden. Verder was er een sector Ontwikkelingsproblematiek van Bedrijven ter ondersteuning van de gelijknamige commissie en een sector Ondersteunende Activiteiten, die taken op het gebied van de apparaatzorg uitvoerde.⁵¹

Bij de al genoemde reorganisatie van de SER werd ook het secretariaat gereorganiseerd. De vier bestaande adviesafdelingen werden in twee directies, de directie Economische Zaken en de directie Sociale Zaken, gebundeld en de bestuurlijke en uitvoerende taken werden in een directie Bestuurszaken ondergebracht.⁵²

De directies Economische Zaken en Sociale Zaken verzorgen het secretariaat van de commissies, subcommissies en werkgroepen van de SER, die zich bezig houden met de adviestaak. (Zie Lijst van commissies).

De directie Bestuurszaken is verdeeld in drie afdelingen: de afdeling Toezicht en Bestuur, de afdeling Vestigingswetten en het Stafbureau. De eerstgenoemde afdeling heeft als taken:

- toezicht op de materiële regelgeving van wetten,
- beoordeling aanvragen ontheffingen ondernemingsraden,
- bureau heffingen ondernemingsraden,
- de voorbereiding van benoemingen en voordrachten,
- de redactie van het Pbo-blad,
- toezicht en controle op het namen en adressenbestand van de organisaties, raads-, commissie- en werkgroepleden,
- toezicht op het financiële beleid van de bedrijfslichamen,
- secretariaat voor de volgende commissies: Bestuurskamer, commissie Ontheffing structuurwet, commissie voor Fusieaangelegenheden, Algemene bedrijfscommissie, commissie van toezicht Vakbekwaamheidsexamens Wet assurantiebemiddelingsbedrijf.

De afdeling Vestigingswetten heeft als taak:

- beoordeling van aanvragen tot inschrijving en controle op de handhaving van inschrijvingen in het register van assurantietussenpersonen en van gevolmachtigde agenten,
- beoordeling aanvragen ontheffingen afmakingscourtagage,
- afgifte van verklaringen van vakbekwaamheid in het kader van de Wet assurantiebemiddelingsbedrijf
- uitgifte Centraal register Assurantietussenpersonen, sinds 1 april 1991 is het register openbaar.
- behandeling van aanvragen voor bewijsstukken van handelskennis en vakbekwaamheid in het kader van de Vestigingswet Bedrijven 1954,

- behandeling van ontheffingsverzoeken met betrekking tot die wet,
- het medevoeren van het secretariaat van de volgende commissies, subcommissies en werkgroepen: commissie Vakproeven Assurantiebemiddelingsbedrijf, commissie van advies Wet assurentiebemiddelingsbedrijf, commissie adviezen Vestigingsregelingen.

De SER wordt gefinancierd door het Nederlandse bedrijfsleven door de heffing van opcenten op het jaarlijkse inschrijvingsbedrag dat bedrijven aan de Kamers van Koophandel en Fabrieken moeten betalen. Voorts heeft de SER inkomsten uit de leges die op grond van de Vestigingswet bedrijven 1954 wordt geheven van aanvragers. De uitvoering van de Wet assurantiebemiddeling wordt bekostigd door de tussenpersonen en de verzekeraars. De SER is dus geen overheidsorgaan, net zo min als de bedrijfslichamen, waarvan hij het toporgaan is. De SER heeft een eigen begroting. Deze moet wel door de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid worden goedgekeurd. De werknemers zijn geen ambtenaar en hebben een eigen Cao.

2.5 De schappen

2.5.1 Inleiding

De publieke bedrijfsorganisaties zijn weinig bekend bij het grote publiek. Eenmaal per jaar op de laatste werkdag van de Tweede Kamer voor het zomerreces, komt het Produktschap voor Vee, Vlees en Eieren in het nieuws als organisator van de barbecue op het Binnenhof. Op de televisie ziet men dan ook steevast plaatjes van Tweede Kamerleden die happen in een stukje Nederlands vlees. Het Landbouwschap, ook een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, dankt haar grootste bekendheid waarschijnlijk aan haar opheffing.

Toch hebben de schappen een belangrijke taak op het gebied van de voedselvoorziening voor de Nederlander en heeft vrijwel iedereen vrijwel dagelijks te maken met het werk van de schappen. Dat we elk jaar te weten komen hoeveel bier er gemiddeld is gedronken, is te danken aan het Bedrijfschap voor Frisdranken en Waters. In de varkenssector heeft het Produktschap voor Vee en Vlees een Integrale Ketenbeheersing opgezet, welk systeem op den duur de standaard moet worden voor een gegarandeerd goed stukje varkensvlees voor de consumerende liefhebber. De aparte inzameling van glas door het plaatsen van glasbakken wordt gesteund door het Produktschap voor Wijn, Het Produktschap Vis speelt een actieve rol in de handhaving van de vangstquota voor vis en het Produktschap voor de Zuivel voert de superheffing uit. Verder worden de Nederlanders door de productschappen via reclamecampagnes aangespoord tot het consumeren van melk (de Witte Motor), vlees of tot de aanschaf van bloemetje. Kortom bij bijna alles wat wij eten, is een schap wel betrokken geweest, al is het onzichtbaar.

De schappen hebben tot taak de gemeenschappelijke belangen van de bedrijven - georganiseerden en ongeorganiseerden- en de daarin werkzame personen te behartigen in het kader van het 'algemeen belang'. De schappen fungeren enerzijds als overheid voor hun sector: zij kunnen regelingen en heffingen dwingend opleggen, anderzijds zijn zij organen van het betrokken bedrijfsleven: zij worden alleen ingesteld op verzoek van dat bedrijfsleven en het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties.

De instelling van een schap gebeurt bij wet of algemene maatregel van bestuur, vanaf 1992 bij verordening door de SER. Daarin wordt vastgelegd wat het schap collectief mag regelen en onder welke voorwaarden en welke bedrijven onder een schap vallen. Dit laatste is van belang omdat deze bedrijven verplicht zijn heffingen te betalen voor de activiteiten van het schap. Dat dat niet altijd tot genoeg van de bedrijfseigenaren is bewijst wel de weigering tot betaling van de heffingen van het Landbouwschap en de daaropvolgende ontruiming van boerderijen in de Hollandsche Veld in 1963. Als voordeel van de verplichte deelname wordt genoemd het voorkomen van 'zwartrijders': bedrijven die zonder te betalen mee genieten van de activiteiten van hun georganiseerde branchegeenoten.

Het aantal schappen is gedaald van 56 in de jaren zestig naar 39 nu. De daling is mede het gevolg van samenwerking en fusie van de schappen. In de nabije toekomst wordt voorzien in nog minder schappen.

2.5.2 De bedrijfslichamen

Er zijn twee soorten bedrijfslichamen: de productschappen en de bedrijfschappen. De productschappen omvatten een bedrijfskolom, dat wil zeggen alle schakels in de keten van grondstof tot eindproduct. Zij zijn dus georganiseerd rondom een of groep van producten: 'van klei tot klant' of 'van fok tot kok'.⁵³ Zij worden ook wel de verticale bedrijfslichamen genoemd.

De bedrijfschappen zijn georganiseerd rond een functie, die een sector van het bedrijfsleven vult, bijvoorbeeld landbouw, detailhandel, ambacht. Voorbeelden zijn het Landbouwschap voor de primaire agrarische sector, zolang het nog duurt, het bedrijfschap voor de Horeca en het bedrijfschap voor het Schildersbedrijf. Zij worden wel de horizontale bedrijfslichamen genoemd.

De bedrijfschappen richten zich meer op de sociale vraagstukken in hun sector, zoals werving, opleiding e.d., werkgelegenheid en op de verbetering van de bedrijfsvoering.

De productschappen zijn meer gericht op de beheersing van de productie- en distributieketen van de producten (kwaliteitsbeleid) en op de uitvoering van Europees beleid.⁵⁴

De schappen organiseren vooral kleine en middelgrote bedrijven. Deze zijn vaak ieder op zich te klein om het nodige te doen aan innovatie, productvernieuwing, onderzoek, opleidingen van personeel, exportbevordering e.d.

De schappen hebben drie soorten rollen: regelgeving, belangenbehartiging en dienstverlening.⁵⁵

De regulerende rol van de schappen wordt vooral uitgevoerd op het terrein van de Europese regelgeving.

De schappen geven uitvoering aan de EU-regels op basis van hun verordende bevoegdheden inzake medebewind. Aangezien de marktordening door de EU vooral gebeurt met behulp van subsidies, heffingen en restituties, fungeren de schappen als een soort 'betaalkantoor' van de EU.⁵⁶

Bij de belangenbehartiging van de schappen gaat het vooral om de belangen van de sector bij de uitvoering van de regelgeving. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de schappen als kenniscentrum van hun sector. Omdat de private organisaties, die de schappen dragen, de belangenbehartiging vaak liever zelf uitvoeren, is deze rol van de schappen beperkt.⁵⁷

De schappen leveren aan de aangesloten bedrijfsgenoten diensten in de vorm van informatie uit onderzoek, gegevensverzamelingen e.d. betreffende de ontwikkelingen in de branche en productvernieuwing; in de vorm van studiebijeenkomsten; in de vorm van voorlichting en PR, e.d. De dienstverlening van de schappen wordt meestal gefinancierd uit de algemene heffingen. De dienstverlenende activiteiten van de schappen worden beperkt door de activiteiten van de dragende organisaties; de private organisaties dulden weinig concurrentie.

Deze drie rollen staan niet los van elkaar. Vertegenwoordigers van de schappen, als uitvoerders van de Europese regelgeving, worden bijvoorbeeld opgenomen in de Nederlandse delegatie naar de EU, waar zij proberen een voor de bedrijfsgenoten zo gunstig mogelijke regelgeving voor elkaar te krijgen.

2.5.3 De bevoegdheden

De schappen, hebben drie soorten bevoegdheden: een autonome verordenende bevoegdheid, medebewind en vrije bestuursdaden. De verordenende bevoegdheden van de schappen worden vooral toegepast in taken van (indirect) medebewind.

Het medebewind houdt in dat de schappen op verzoek van de overheid mede zorg dragen voor de uitvoering van regelgeving op hun terrein. Voor een deel is dat het zogeheten indirecte medebewind: de overheid vraagt het schap een taak uit te voeren, met hulp van de eigen -autonome- verordenende bevoegdheid.

De schappen en dan met name de productschappen verrichten de taken in medebewind vooral op het gebied van de EU.⁵⁸ Voor ongeveer de helft van de verordeningen in medebewind ter uitvoering van het EU-beleid, geldt dat deze een basis hebben in de nationale regelgeving. De andere helft van de verordeningen ter uitvoering van het EU-beleid hebben geen basis in de nationale regelgeving: de schappen voeren deze taken uit met hulp van hun autonome verordenende bevoegdheid: het indirecte medebewind genoemd. DE Europese Commissie erkent de verordenende bevoegdheid van de schappen als adequaat instrument voor de uitvoering van EG-regelgeving. Het kabinet wenst het onderscheid tussen direct en indirect medebewind te willen afschaffen. Alle verordeningen van de schappen dienen een basis te hebben in de nationale regelgeving.⁵⁹ Het toezicht wordt dan uitgeoefend door de SER.⁶⁰

De verordenende bevoegdheden worden door de schappen vooral aangewend voor hun regulerende functie.

De autonome verordende bevoegdheden worden toegekend bij de instelling van een product- of bedrijfsschap. Niet elk schap krijgt dezelfde bevoegdheid. De verordenende bevoegdheid wordt ook wel gebruikt op het gebied van de vrije bestuursdaden. Het gaat dan om zaken als belangenbehartiging, exportbevordering, kwaliteitscontrole. Voor de financiering van de uitvoering van die taken, worden aan de bedrijven bij verordening heffingen opgelegd. Deze bevoegdheid wordt vooral aangewend voor de financiering van de dienstverlenende en belangenbehartigende rol.

De productschappen hebben in het algemeen meer verordenende bevoegdheden dan de bedrijfsschappen.

2.5.4 De bedrijfsschappen

De bedrijfsschappen zijn vooral te vinden in het midden- en kleinbedrijf en voornamelijk in de land- en tuinbouw. Zij komen voor in de primaire agrarische sector, de verwerking en verhandeling van agrarische producten en bosbouw en in de detailhandel en de ambachtelijke nijverheid.

Het grootste schap, het Landbouwschap, wordt binnenkort opgeheven, op verzoek van de werknemers, verenigd in de Voedingsbond FNV en de CNV Industrie- en Voedingsbond. De ondernemers, verenigd in LTO-Nederland, stemden in met het opheffingsverzoek. De bonden hebben de samenwerking in het Landbouwschap opgezegd omdat zij vinden dat de basis onder de samenwerking in het schap was weggevallen, o.m. door het niet kunnen afspreken van een tuinbouw-cao,.

De werkzaamheden van de bedrijfsschappen omvatten kwaliteits- en gezondheidszorg voor plant en dier in de landbouw, onderzoek, voorlichting en afzetbevordering, milieu- en energieprojecten, sociaal beleid zoals scholing en verbetering van de arbeidsomstandigheden, bevordering dynamisch ondernemerschap, moderne bedrijfsvoering en scholing, vakopleiding en kwaliteit van de arbeid en arbeidsomstandigheden, collectieve promotie en consumentenvoorlichting en sociaal-economisch brancheonderzoek, producttechnisch onderzoek.⁶¹

2.5.5 De productschappen

De productschappen zijn te vinden in bedrijfskolommen in de sector voedselvoorziening,. Dat wil zeggen zij omvatten enkele of alle schakels van grondstof tot consument in een bedrijfskolom. De werkzaamheden van de schappen betreffen voornamelijk taken op het gebied van het medebewind. Door de schappen wordt voor vijf miljard gulden aan restituties en subsidies in het kader van de Europese regelgeving verzorgd. Voorts voeren de schappen taken uit op het gebied van marktinformatie (statistische gegevens en marktanalyse), ketenbeheer en kwaliteitscontrole, marketing, promotie, voorlichting en exportbevordering.⁶²

3. HANDELINGEN

3.1 SER

3.1.1 Samenstelling en organisatie

3.1.2 De leden van de raad

1.

Actor: Minister van SZW

Handeling: Het aanwijzen van organisaties van ondernemers en werknemers die leden van de SER mogen benoemen en het bepalen van het aantal leden dat iedere organisatie mag benoemen.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art. 4.2 en 4.5b.

Product: KB van 3 maart 1970, van 14 maart 1994 Stc 56.

Opmerking: De SER wordt gehoord over de aanwijzing van organisaties. De SER baseert zijn advies vooral op de representativiteit van de organisaties van ondernemers en werknemers.

2.

Actor: SER

Handeling: Het adviseren van de minister over de organisaties die representatief geacht kunnen worden voor het aanwijzen van leden van de SER.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art. 4.7.

Product: Besluit van de SER tot het vaststellen van richtlijnen voor de beoordeling van de representativiteit van organisaties van werkgevers en werknemers, 15 januari 1954 en 19 augustus 1977.

3.

Actor: Minister van SZW

Handeling: Het benoemen van een derde deel van de leden van de SER.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art. 4.2.

Product: KB van 24 september 1959.

4.

Actor: Minister van SZW

Handeling: Het vaststellen van het aantal leden van de SER.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art. 4.5 a.

Product: KB van 27 februari 1950, Stb K 54.

Opmerking: De SER wordt voor de vaststelling van het aantal leden gehoord. Zie handeling 2

5.

Actor: Minister van SZW

Handeling: Het regelen van de aanvaarding door leden en hun plaatsvervangers van hun functie.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art.4.6.

Product: KB van 24 september 1959, Stb 343.

6.

Actor: Minister van SZW

Handeling: Het stellen van regels over de onverenigbaarheid van het lidmaatschap van de raad met andere werkzaamheden.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art. 6.1.

Product KB van 22 september 1955, Stb 455.

7.

Actor: SER
Handeling: Het adviseren van de minister van SZW over de regels over de onverenigbaarheid van het lidmaatschap van de raad met andere werkzaamheden.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 6.1.
Product: Advies

8.

Actor: Staten-Generaal
Handeling: Het bij wet bekrachtigen van een voorstel inzake werkzaamheden die niet te verenigen zijn met het lidmaatschap van de SER.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 6.
Product: Wet van 30 oktober 1974, Stb 697.

9.

Actor: Minister van SZW
Handeling: Het stellen van regels voor de verzekering van de naleving van het bepaalde in art. 5 en de krachtens art. 6 gestelde regels.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 7.
Product: KB van 24 september 1959, Stb 343.

10.

Actor: SER
Handeling: Het adviseren van de minister van SZW over de regels voor de verzekering van het bepaalde in art. 5 en de krachtens art. 6 gestelde regels.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 7.
Product: Advies

11.

Actor: Minister van SZW
Handeling: Het benoemen en ontslaan van de voorzitter van de SER uit diens leden.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 11.1.
Product: KB.

12.

Actor: SER
Handeling: Het benoemen en ontslaan uit zijn midden van twee plaatsvervangers van de voorzitter.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 11.2.
Product: Besluit.

13.

Actor: SER
Handeling: Het benoemen van leden van het dagelijks bestuur.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 14.1.
Product: Besluit
Opmerking: De SER benoemt leden van het dagelijks bestuur, met uitzondering van de voorzitter van de SER en diens plaatsvervangers, die qualitate qua al voorzitter en lid zijn van het dagelijks bestuur.

14.
Actor: Minister-president/minister van Algemene Zaken, van Economische Zaken, van Sociale Zaken en Volksgezondheid, van Justitie, van Financiën, van Wederopbouw en Volkshuisvesting, van Verkeer en Waterstaat, van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening (1950);
van Binnenlandse Zaken en minister zonder portefeuille voor PBO-aangelegenheden (1952);
De minister van Sociale Zaken en van Volksgezondheid en Milieuhygiëne (1972).
Handeling: Het aanwijzen van ministers die de vergaderingen van de raad kunnen bijwonen met een raadgevende stem.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 28.1.
Product: KB's van 3 maart 1950, Stc 48; van 31 maart 1952, Stc 76 en van 3 maart 1972, Stc 53.
Opmerking: Voor deze ministers kan ook gelezen worden: hun rechtsopvolgers.

15.
Actor: Minister-president/minister van Algemene Zaken, van Economische Zaken, van Sociale Zaken en Volksgezondheid, van Justitie, van Financiën, van Wederopbouw en Volkshuisvesting, van Verkeer en Waterstaat, van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening (1950);
van Binnenlandse Zaken en minister zonder portefeuille voor PBO-aangelegenheden (1952);
De minister van Sociale Zaken en van Volksgezondheid en Milieuhygiëne (1972)
Handeling: Het aanwijzen van personen die hen bijstaan en/of vertegenwoordigen in de vergaderingen van de SER met een raadgevende stem.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 28.1.
Product: MB
Opmerking: Voor de genoemde ministers kan ook gelezen worden: rechtsopvolgers, wanneer de betrokken departementen anders zijn samengesteld.

3.1.2.1 Werkwijze van de raad

16.
Actor: SER
Handeling: Het stellen van regels over zijn werkwijze.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 31.
Product: Reglement van orde van 18 februari 1951, RI 1/1951, gewijzigd bij verordening van 19 januari 1973.

17.
Actor: SER
Handeling: Het overdragen aan de voorzitter, het dagelijks bestuur, de algemeen secretaris of een commissie van bevoegdheden van de hele raad.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 35 en 37.
Product: Verordening van 18 mei 1990 tot het overdragen aan het dagelijks bestuur van zijn taak als bedoeld in art. 5 van de Wet op de ondernemingsraden (WOR);
Verordening van 8 oktober 1954 tot het overdragen van bevoegdheden en het doen verlenen van medewerking aan de Commissie Financiën Bedrijfsleven, RI 7/1954;
Verordening van 18 mei 1990 tot het overdragen van de bevoegdheid toegekend bij art. 36 van de Wet tuchtrechtspraak bedrijfsorganisatie aan de Commissie Financiën Bedrijfslichamen;
Verordening van 19 februari 1993 tot delegatie van bevoegdheden aan de Organisatie Commissie, RE 1/1993;
Verordening van 19 februari 1993 tot delegatie van bevoegdheden aan de Organisatie Commissie, RI 2/1953;
Delegatieverordening Bestuurskamer van 15 april 1994, waarbij tevens bovenstaande verordeningen worden ingetrokken;
Verordening van 20 april 1951 tot het overdragen van bevoegdheden en het doen

verlenen van medewerking door de Organisatie Commissie, RI 3/1951 en van 27 oktober 1961 tot het doen verlenen van medewerking door de Organisatie Commissie, RE 4/1961.

De laatste twee verordeningen worden ingetrokken wanneer alle instellingsbesluiten- en wetten (van de bedrijfslichamen, red) zijn omgezet in verordeningen.

Opmerking: Deze overdracht kan niet geschieden inzake het maken van verordeningen en het vaststellen van de begroting van de SER.

18.

Actor: Minister van SZW en van EZ

Handeling: Het vaststellen van de wijze waarop ontwerp-verordeningen van de SER worden bekend gemaakt, binnen welke termijn bezwaren kunnen worden ingediend en op welke wijze de vastgestelde verordening wordt bekend gemaakt.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art. 38.

Product: KB van 5 december 1950, Stb K 550.

19.

Actor: Minister van SZW

Handeling: Het schorsen of vernietigen van besluiten van de SER.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art. 58.

Product: Amvb

20.

Actor: Minister van SZW, AZ, EZ, Financiën, Justitie, VROM, V & W, LNV, BiZa

Handeling: Het goedkeuren van besluiten en verordeningen van de SER.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Art. 32.2 en 3, art. 38.1, art. 55.3 en 56.1.

Product: KB en MB

Opmerking: Art. 32, lid 2 en 3 betreffen de verordeningen waarbij overtredingen zijn aangewezen als strafbare feiten.

Art. 38.1 betreft verordeningen waarover niet in het openbaar is beraadslaagt of beslist.

3.1.2.2 Financiën

21.

Actor: SER

Handeling: Het vaststellen van de jaarlijkse begroting.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art. 46.1 en 2, art. 47.

Product: Verordening

Opmerking: In de artikelen 48.2, 49.1 en 2, 50 en 51 wordt de totstandkoming van de begroting geregeld.

22.

Actor: Minister van SZW

Handeling: Het goedkeuren van de begroting van de SER.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art. 47.

Product: KB

Opmerking: Na 1992 is er sprake van tekstwijziging in de wet. Voor 1992 is het de Kroon die de begroting moet goedkeuren, na 1992 alleen de minister van SZW.

23.

Actor: SER

Handeling: Het vaststellen van de jaarrekening.

Periode: 1950-heden.

Grondslag: Wet Bo, art. 52.3.

Product: Besluit.

Opmerking: In artikel 52, lid 1 en 2 wordt de totstandkoming van de jaarrekening geregeld.

24.
Actor: Minister van SZW
Handeling: Het goedkeuren van de jaarrekening van de SER.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 52.4.
Product: KB
Opmerking: Na 1992 is er sprake van tekstwijziging in de wet. Voor 1992 is het de Kroon die de jaarrekening moet goedkeuren, na 1992 alleen de minister van SZW. In artikel 53 wordt de informatievoorziening voor de minister geregeld.

25.
Actor: SER
Handeling: Het vaststellen van het aantal opcenten⁶³ op het inschrijvingsgeld dat bedrijven jaarlijks aan de kamers van koophandel en fabrieken moeten betalen.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 55.1; Handelsregisterwet (Stb 1954, 557), art. 22.3; art. 23b en 23c.
Product: Verordening
Opmerking: De opcenten worden door de Kamers van Koophandel en Fabrieken geheven op dezelfde wijze en dezelfde grondslagen als de bedragen die de bedrijven krachtens artikelen 22 en 23 van de Handelsregisterswet moeten betalen voor de inschrijving in het register.

26.
Actor: SER
Handeling: Het heffen van bijdragen van publiekrechtelijke bedrijfslichamen
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 54b.
Product: Verordening

27.
Actor: SER
Handeling: Het vaststellen van welke publiekrechtelijke lichamen een bijdrage voor de SER moeten betalen en hoeveel.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Art. 55.2.
Product: Verordening

28.
Actor: Minister van SZW
Handeling: Het goedkeuren van een verordening inzake de heffing van opcenten en bijdragen.
Periode: 1992-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 55.3.
Product: MB

3.1.2.3 *Het secretariaat*

29.
Actor: SER
Handeling: Het in dienst nemen en ontslaan van de secretarissen van de SER.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 16.2.
Product:: Besluit

30.
Actor: SER
Handeling: Het vaststellen van regels voor indienstneming en ontslag, loon en andere arbeidsvoorwaarden voor het personeel van de SER.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo art. 16.3.
Product: Verordening

31.
Actor : Minister van SZW
Handeling: Het vaststellen van functies die niet te verenigen zijn met de functie van secretaris van de SER.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 17.2.
Product: Deze handeling is niet verricht.

32.
Actor: SER
Handeling: Het adviseren van de minister over functies die niet te verenigen zijn met de functie van secretaris van de SER.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 17.4.
Product: De handeling is niet verricht.

3.1.2.4 Het instellen van commissies

33.
Actor: SER
Handeling: Het machtigen van commissies ingesteld volgens art. 42 en 43 van de Wet Bo namens hem van advies te dienen.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 44.
Product: Besluit

34.
Actor: SER
Handeling: Het instellen van commissies voor de behandeling van een (of meer) onderwerpen, al dan niet op verzoek van een of meer ministers.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 19, art. 42.1 en 43.1.
Product: Besluit
Opmerking: Commissies volgens art. 19 worden gevormd uit de leden van de raad. In commissies volgens art. 42 en 43 kunnen ook personen van buiten de raad zitting hebben. Commissies art. 43 worden ingesteld op verzoek van een of meer ministers. Deze commissies kunnen zelfstandig een advies aan de minister uitbrengen.

3.1.3 Advies

35.
Actor: SER
Handeling: Het adviseren van een of meerdere ministers of de regering over de uitvoering van de Wet Bo en andere aangelegenheden van sociale of economische aard.
Periode: 1950- heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 41.1.
Product: Advies

36.
Actor: SER
Handeling: Het toevoegen van minderheidsnota's bij een advies.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 45.3.
Product: Minderheidsnota's

37.
Actor: Minister van AZ, EZ, SZW, Financiën, Justitie, VROM, V & W, LNV, BiZa
Handeling: Het vragen van advies aan de SER of de commissies ex. art. 43 over voorgenomen maatregelen op sociaal en economisch gebied.

Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 41.
Product: Adviesaanvraag

38.

Actor: Commissie ingesteld volgens art. 42 en 43 van de Wet Bo
Handeling: Het adviseren over een bepaald onderwerp op verzoek van een minister.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 43.
Product: Advies

3.1.4 Stimulering

39.

Actor: SER
Handeling: Het uitvaardigen van verordeningen over de onderwerpen, die door (andere) wetten aan hem zijn overgelaten en die hij ter vervulling van zijn in art. 2 omschreven taak nodig acht.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 32.
Product: Verordeningen
Opmerking: Procedures betreffende de verordeningen staan geregeld in de artikelen 35, 37 en 38.

40.

Actor: Commissie Opvoering Productiviteit (COP)
Handeling: Het adviseren van de minister van EZ op het terrein van de stimulering van productiviteitsbevordering in bedrijven en coördinatie van daarop gerichte eisen alsmede over subsidie aan projecten voor onderzoek en voorlichting, opleiding en vorming ten behoeve van de opvoering van de productiviteit.
Periode: 1961-1978.
Grondslag: Wet Bo, art. 43.
Product: Advies

41.

Actor: Commissie Opvoering Productiviteit
Handeling: Het verrichten van studies en projecten.
Periode: 1961-1978.
Grondslag: Wet Bo, art. 43.
Product: Publicatie

42.

Actor: COP
Handeling: Het organiseren van cursussen.
Periode: 1966-1978.
Grondslag: Wet Bo, art. 2.
Product: Cursusprogramma
Opmerking: Het gaat hier om cursussen voor de opleiding van directeuren van sociale werkplaatsen, werkmeesters in sociale werkplaatsen en bedrijfsorganisatorische assistenten. Zie Jaarverslag 1966.

43.

Actor: COP
Handeling: Het instellen van begeleidingscommissies voor de begeleiding bij de uitvoering van taken en projecten.
Periode: 1966-1978.
Grondslag: Wet Bo, art. 2.
Product: Besluit

44.

Actor: Commissie Ontwikkelingsproblematiek van bedrijven/Commissie Ontwikkeling Bedrijven (COB)

Handeling: Het beslissen over voorstellen voor onderzoek van werkgevers- en werknemersorganisaties.
Periode: 1978-1992.
Grondslag: Wet Bo, art. 2.
Product: Besluit

45.

Actor: COB
Handeling: Het voeren van het management over projecten in uitvoering.
Periode: 1978-1992.
Grondslag: Wet Bo, art. 2.
Product: Rapporten

46.

Actor: COB
Handeling: Het geven van voorlichting op het werkterrein van de COB.
Periode: 1978-1994.
Grondslag: Wet Bo, art. 2.
Product: Publikaties

47.

Actor: Commissie voor Fusieaangelegenheden
Handeling: Het toetsen van voorgenomen fusies aan de Fusiecode.
Periode: 1970-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 2.
Product: Advies, openbare kennisgeving, openbare berisping

48.

Actor: Commissie voor Fusieaangelegenheden
Handeling: Het doen van voorstellen tot wijziging van de fusiecode.
Periode: 1970-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 2.
Product: Advies

49.

Actor: Commissie voor Consumentenaangelegenheden
Handeling: Het adviseren van de minister van EZ over consumentenaangelegenheden.
Periode: 1965-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 43.
Product: Advies

50.

Actor: Commissie voor Consumentenaangelegenheden
Handeling: Het vaststellen van standaardvoorwaarden bij levering en betaling van producten en diensten.
Periode: 1965-1996..
Grondslag: Wet Bo, art. 2 .
Product: Standaardvoorwaarden
Opmerking: Deze vaststelling geschiedt in overleg tussen de betrokken partijen, bedrijfsleven en consumenten.

3.1.5 Medebewind

51.

Actor: SER
Handeling: Het stellen van regels in het geval van door een wet gevorderde medewerking.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 36.
Product: Verordening, waaronder verordening Verklaring assurantiebemiddelingsbedrijf 1991, VoBo 1991.33 en uit 1995, Stc 1996.4; verordening Ontheffing Afmakingscourtage van

15 december 1995, Stc 1996.4.

Opmerking: Het gaat hier om de verordeningen in medebewind van de Wet op de assurantiebemiddeling, van de Wet op de ondernemingsraden en van de Vestigingswet.

3.1.5.1 Wet op de assurantiebemiddeling

52.

Actor: SER
Handeling: Het bijhouden van een register van tussenpersonen.
Periode: 1952-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, art. 3, art. 6, art. 8 en art. 33-36.
Product: Register
Opmerking: Dit houdt in het inschrijven en doorhalen van tussenpersonen in het register. De artikelen 33-36 bevatten overgangsbepalingen in verband met het overbrengen van de inschrijvingen in de registers volgen de Wet assurantiebemiddeling van 1952 naar de registers volgens de Wet assurantiebemiddelingsbedrijf 1992.

53.

Actor: SER
Handeling: Het vaststellen van het model van het aanvraagformulier.
Periode: 1952-heden
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, art. 6.
Produkt: Besluit

54.

Actor: SER
Handeling: Het vaststellen van een bedrag aan de SER te voldoen bij inschrijving, resp. voor de behandeling van een verzoek om inschrijving in het register van tussenpersonen.
Periode: 1952-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, art. 6.
Product: Verordening
Opmerking: Vroeger was alleen inschrijvingsgeld verschuldigd, momenteel betaalt men voor de behandeling van het verzoek om inschrijving.

55.

Actor: SER
Handeling: Het afgeven van een verklaring dat belanghebbende voldoet aan de vakbekwaamheidseisen als assurantiepersoon.
Periode: 1959-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, art. 4.8.
Product: Verklaring
Opmerking: Zie Verordening Verklaringen assurantiebemiddelingsbedrijf 1991VoBo.1991.33.

56.

Actor: SER
Handeling: Het verlenen van een ontheffing op de vakbekwaamheidseisen.
Periode: 1952-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, art. 5.
Product: Besluit

57.

Actor: SER
Handeling: Het stellen van regels ten behoeve van het verlenen van de ontheffing op het verbod op het berekenen van afmakingscourtage.
Periode: 1995-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf 1991, gewijzigd bij wet van 1 maart 1995, Stb 178.
Product: Verordening Ontheffing Afmakingscourtage van 15 december 1995, Stc 1996, 4.

58.

Actor:: SER

Handeling: Het verlenen van een ontheffing op het verbod op het afmakingscourtage.
Periode: 1991-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, art. 15.
Product: Besluit
Opmerking: Een afmakingscourtage is een extra beloning voor de schadeafwikkeling boven de gebruikelijke provisie, te betalen door de verzekeringsnemer.

59.

Actor: SER
Handeling: Het bijhouden van een register van gevolmachtigde agenten.
Periode: 1964-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, art. 20, art. 21, art. 23 en art. 25.
Product: Register
Opmerking: Dit houdt in het inschrijven en doorhalen van gevolmachtigd agent in het register.

60.

Actor: SER
Handeling: Het verlenen van een ontheffing van de eisen omschreven in art. 21.1 b.
Periode: 1995-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, 21a, zoals gewijzigd bij wet van 1 maart 1995, Stb 178.
Product: Ontheffing

61.

Actor: SER
Handeling: Het vaststellen van de bijdrage voor betrokkenen in de kosten van de uitvoering van de wet.
Periode: 1952-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, art. 27.
Product: Verordening

62.

Actor: SER
Handeling: Het verstrekken van een verklaring aan belanghebbende dat deze in Nederland voldoet aan de eisen betreffende de duur en aard van werkzaamheden in Nederland als assurantietussenpersoon, zoals bedoeld en EG-richtlijn 77/92/EEG.
Periode: 1980-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, art. 29. Beschikking van de staatssecretaris van Financiën van 7 juli 1980, Stc 134.
Product: Verklaring

63.

Actor: SER
Handeling: Het verlenen van ontheffingen op de voorwaarden voor inschrijving in het register van gevolmachtigde agenten.
Periode: 1964-heden.
Grondslag: Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, art. 19.4.
Product: Besluit
Opmerking: Zie ook Ontheffingsregeling Gevolmachtigde Agent van 27 maart 1991, Nr. BGW 91-486, Stc 1991.1.

3.1.5.2 Wet op de ondernemingsraden

64.

Actor: SER
Handeling: Het verlenen van een ontheffing aan de ondernemer van de verplichting tot het instellen van een ondernemingsraad.
Periode: 1971-heden.
Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 5.1.
Product: Besluit

- Opmerking: Een ontheffing wordt voor een termijn van maximaal 5 jaar verleend.
65.
 Actor: SER
 Handeling: Het stellen van regels voor de inhoud van het reglement van ondernemingsraden van alle of van een groep van ondernemingen.
 Periode: 1971-heden.
 Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 8.2.
 Product: Verordening
 Opmerking: Als het gaat om een groep van ondernemingen wordt de betrokken bedrijfscommissie eerst gehoord. Een dergelijke verordening behoeft de goedkeuring van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Van deze bevoegdheid is tot nu toe geen gebruik gemaakt.
66.
 Actor: SER
 Handeling: Het bepalen dat bepalingen van de hoofdstukken IV, IVA en IVB niet van gelden voor een door hem aangewezen groep van ondernemingen.
 Periode: 1971-heden.
 Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 35a en 3.
 Product: Verordening
 Opmerking: Een dergelijk besluit kan worden genomen op verzoek van een naar het oordeel van de raad voldoende representatieve organisatorische vertegenwoordiging van werkgevers of werknemers. Van deze bevoegdheid is tot nu toe geen gebruik gemaakt.
67.
 Actor: SER
 Handeling: Het instellen van bedrijfscommissies voor groepen ondernemingen voor de behandeling van aangelegenheden betreffende de (groeps- en centrale) ondernemingsraden.
 Periode: 1971-heden.
 Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 37.1.
 Product: Besluit.
68.
 Actor: SER
 Handeling: Het aanwijzen van representatieve organisaties van werkgevers en werknemers die leden van de bedrijfscommissies mogen benoemen en het bepalen van het aantal leden dat deze organisaties mogen benoemen.
 Periode: 1971-heden.
 Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 38.1 en 38.2.
 Product: Besluit
69.
 Actor: SER
 Handeling: Het stellen van regels over de samenstelling en werkwijze van de bedrijfscommissies en het voorzitterschap.
 Periode: 1971-heden.
 Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 39.1.
 Product: Verordening van de SER van 19 maart 1971, Vbo. Bo. RE 5/1971, gewijzigd 17 oktober 1970, Vbo. Bo. RE 10/1980 en 18 mei 1990, Pbo-blad, nr. RE 7.
70.
 Actor: SER
 Handeling: Het intrekken van een aanwijzing van een organisatie om leden te mogen benoemen in een bedrijfscommissie.
 Periode: 1971-heden.
 Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 41.2.
 Product: Besluit
 Opmerking: Dit kan alleen gebeuren wanneer een organisatie in gebreke blijft haar bijdrage in de kosten van een bedrijfscommissie te voldoen.

71.
Actor: SER
Handeling: Het aanwijzen van een (hoofd)bedrijfschap als bedrijfscommissie.
Periode: 1971-heden.
Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 43.
Product: Besluit
Opmerking: Tot 1991 waren bedrijven van rechtswege bedrijfscommissies. Vanaf 1991 *kunnen* zij worden aangewezen.

72.
Actor: SER
Handeling: Het aanwijzen van de bevoegde bedrijfscommissie in het geval dat er meer dan een bedrijfscommissie bevoegd is de aangelegenheden van een (groeps- en centrale) ondernemingsraad te behandelen.
Periode: 1971-heden.
Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 46.
Product: Besluit

73.
Actor: SER
Handeling: Het opleggen van een heffing aan ondernemers ter bevordering van de scholing en vorming van ondernemingsraadsleden.
Periode: 1974-heden.
Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 46a.
Product: Verordening
Opmerking: In de verordening wordt vastgelegd op welke wijze de afdracht van de heffingen aan de raad geschiedt (de bedrijfsverenigingen innen de heffingen) en welke vergoeding voor het innen van de heffingen de bedrijfsverenigingen ontvangen

74.
Actor: SER
Handeling: Het verstrekken van geldelijke bijdragen aan rechtspersonen die de werkzaamheden van andere rechtspersonen op het gebied van scholing en vorming van ondernemingsraadsleden begeleiden en ondersteunen.
Periode: 1971-heden.
Grondslag: Wet op de ondernemingsraden, art. 46b.
Product: Besluit
Opmerking: Het gaat hier om subsidieverlening aan het Gemeenschappelijk Begeleidingsinstituut Ondernemingsraden (GBIO), die op zijn beurt weer onder voorwaarden subsidie verstrekt aan de instituten die de scholing en vorming verzorgen.

3.1.5.3 Vestigingswet bedrijven

75.
Actor: SER
Handeling: Het afgeven van ontheffingen van een vestigingsvergunning voor de uitoefening van een bedrijf.
Periode: 1954-heden
Grondslag: Vestigingswet Bedrijven, art. 15.1 en 4 en Regeling Ontheffingen vestigingsvergunning bedrijven van 14 december 1995, Stc 247, wijziging van 12 april 1996, Stc 1996., 72, art. 2.
Product: Besluit

76.
Actor: SER
Handeling: Het afgeven van verklaringen van algemene ondernemersvaardigheden, van bedrijfstechniek, van handelskennis en van vaktechniek in het kader van de Vestigingswet bedrijven.
Periode: 1954-heden.

Grondslag: Vestigingswet bedrijven, art. 14 4n 15 en de Regeling verklaringen vestigingseisen
bedrijven van 14 december 1995, Stc 247.
Product: Verklaringen

3.1.5.4 Wet op de kamers van koophandel en fabrieken

77.

Actor: SER
Handeling: Het vaststellen van de takken van handel, industrie, ambacht en dienstverlening die leden van de kamer mogen leveren, het aantal leden van de kamer en het aantal leden dat elke aangewezen tak in de kamer mag hebben.
Periode: 1963-heden.
Grondslag: Wet op kamers van koophandel en fabrieken, art. 6.
Product: Besluit

78.

Actor: SER
Handeling: Het aanwijzen van organisaties van ondernemers en van werknemers die leden van de kamer mogen benoemen en het vaststellen van het aantal leden wat deze organisaties mogen benoemen.
Periode: 1963-heden.
Grondslag: Wet op kamers van koophandel en fabrieken, art. 7.
Product: Besluit

3.1.6 Sturing en toezicht

79.

Actor: Minister van AZ, EZ, SZW, Financiën, Justitie, VROM, V & W, LNV of BiZa
Handeling: Het instellen van een bedrijfslichaam, na een positief advies van de SER.
Periode: 1950-1992.
Grondslag: Wet Bo, art 67.1.
Product: Amvb of wet

80.

Actor: SER
Handeling: Het adviseren van de minister over de instelling van een bedrijfslichaam en de representatieve vertegenwoordiging van betrokken ondernemers en werknemers.
Periode: 1950-1992.
Grondslag: Wet Bo, art. 67.2.
Product: Advies

81.

Actor: SER
Handeling: Het instellen van een bedrijfslichaam, na het vaststellen van de instemming van een naar het oordeel van de SER voldoende representatieve vertegenwoordigers van ondernemers en werknemers.
Periode: 1992-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 67.1 en 68.1.
Product: Verordening

82.

Actor: Minister van AZ, EZ, SZW, Financiën, Justitie, VROM, V & W, LNV of BiZa
Handeling: Het goedkeuren van een verordening van de SER waarbij een bedrijfslichaam wordt opgericht.
Periode: 1992-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 67.2.
Product: MB

83.

Actor: Minister van AZ, EZ, SZW, Financiën, Justitie, VROM, V & W, LNV of BiZa

Handeling: Het opheffen van een bedrijfslichaam.
Periode: 1950-1992.
Grondslag: Wet Bo, art 70.1.
Product: Amvb of wet

84.
Actor: SER
Handeling: Het opheffen van een bedrijfslichaam.
Periode: 1992-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 70.1.
Product: Verordening

85.
Actor: Minister van SZW
Handeling: Het aanwijzen van ondernemers- en werknemersorganisaties die leden van het bestuur van een bedrijfslichaam mogen benoemen en het bepalen van het aantal leden dat zij mogen benoemen.
Periode: 1950-1992.
Grondslag: Wet Bo, art 73.2 en 73.5.
Product: Amvb

86.
Actor: SER
Handeling: Het aanwijzen van ondernemers- en werknemersorganisaties die leden van het bestuur van een bedrijfslichaam mogen benoemen en het bepalen van het aantal leden dat zij mogen benoemen..
Periode: 1992-heden.
Grondslag: Wet Bo, art 73.2 en 73.5.
Product: Besluit

87.
Actor: Ondernemersorganisaties
Handeling: Het benoemen van leden van het bestuur van een bedrijfslichaam en hun plaatsvervangers.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art 73.1.
Product: Besluit

88.
Actor: Werknemersorganisaties
Handeling: Het benoemen van leden van het bestuur van een bedrijfslichaam en hun plaatsvervangers.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art 73.1.
Product: Besluit

89.
Actor: Minister van SZW
Handeling: Het stellen van regels voor de aanvaarding door bestuursleden en hun plaatsvervangers van hun functie.
Periode: 1950-1992.
Grondslag: Wet Bo, art. 73.6.
Product: KB van 24 september 1959, Stb 343.

90.
Actor: SER
Handeling: Het stellen van regels voor de aanvaarding door bestuursleden en hun plaatsvervangers van hun functie.
Periode: 1992-heden.
Grondslag: Wet Bo, art 74.3.

- Product: Verordening
91.
 Actor: SER
 Handeling: Het goedkeuren van verordeningen van bedrijfslichamen over vergoedingen voor de bestuursleden
 Periode: 1950-heden.
 Grondslag: Wet Bo, art. 77 en 83.
 Product: Besluit
92.
 Actor: Minister van SZW
 Handeling: Het benoemen van de voorzitter van een productschap.
 Periode: 1950-heden.
 Grondslag: Wet Bo, art. 78.1.
 Product: KB
93.
 Actor: De minister van AZ, EZ, SZW, Financiën, Justitie, VROM, V & W, LNV of BiZa
 Handeling: Het goedkeuren van de benoeming van een voorzitter van een bedrijfschap.
 Periode: 1950-heden.
 Grondslag: Wet Bo, art. 79.1.
 Product: MB
94.
 Actor: De minister.
 Handeling: Het goedkeuren van een verordening van een productschap voor de vergoeding van zijn voorzitter.
 Periode: 1950-1992.
 Grondslag: Wet Bo, art. 83.2.
 Product: MB
95.
 Actor: SER
 Handeling: Het beslissen in het geval van staking van stemmen in het bestuur van een bedrijfslichaam, of een aangelegenheid in behandeling bij dat lichaam een sociale aangelegenheid is.
 Periode: 1950-heden.
 Grondslag: Wet Bo, art 90.2.
 Product: Besluit
96.
 Actor: Minister van AZ, EZ, SZW, Financiën, Justitie, VROM, V & W, LNV of BiZa.
 Handeling: Het zich laten vertegenwoordigen in het bestuur van een bedrijfslichaam, met raadgevende stem.
 Periode: 1950-heden.
 Grondslag: Wet Bo, art 91.1.
 Product: MB
97.
 Actor: SER
 Handeling: Het zich laten vertegenwoordigen in het bestuur van een bedrijfslichaam, met raadgevende stem.
 Periode: 1992-heden.
 Grondslag: Wet Bo, art 91.2,
 Product: Besluit
98.
 Actor: Minister van AZ, EZ, SZW, Financiën, Justitie, VROM, V & W, LNV of BiZa
 Handeling: Het goedkeuren van verordeningen van het bedrijfslichaam.

Periode: 1950-1992.
Grondslag: Wet Bo, art. 94, art. 100.3 en 104.2.
Product: MB

99.

Actor: SER
Handeling: Het goedkeuren van verordeningen van het bedrijfslichaam.
Periode: 1992-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 94, art. 126.3.
Product: Besluit
Opmerking: Art. 126.3 betreft verordeningen inzake het opleggen van heffingen en retributies van ondernemingen.

100.

Actor: SER
Handeling: Het vorderen van medewerking van een bedrijfschap.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 96.1.
Product: Verordening

101.

Actor: Minister van AZ, EZ, SZW, Financiën, Justitie, VROM, V & W, LNV of BiZa
Handeling: Het vorderen van medewerking van een bedrijfschap.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 96.1 en 99.
Product: Wet of amvb

102.

Actor: SER
Handeling: Het goedkeuren van het treffen van een gemeenschappelijke voorziening door twee of meer bedrijfslichamen.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 109.3.
Product: Besluit

103.

Actor: SER
Handeling: Het opleggen van een gemeenschappelijke voorziening aan een of meer bedrijfslichamen.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 116.
Product: Besluit

104.

Actor: SER
Handeling: Het goedkeuren van de begroting van een bedrijfslichaam.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 119, art. 120.2, art. 121.1 en 2. en art. 122.
Product: Besluit
Opmerking: In art. 125.2 wordt de informatievoorziening voor de SER geregeld.

105.

Actor: SER
Handeling: Het goedkeuren van de jaarrekening van een bedrijfslichaam.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 124.4.
Product: Besluit

106.

Actor: SER

Handeling: Het stellen van regels voor het beheer van de financiën, de lonen en andere vergoedingen voor het personeel en de vorming van fondsen door bedrijfslichamen.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 125.1.
Product: Verordening

107.

Actor: Minister van SZW
Handeling: Het nemen van een besluit over een door een bedrijfslichaam aangevraagde voorziening wanneer de SER een verordening of besluit van het lichaam niet heeft goedgekeurd.
Periode: 1950-1992.
Grondslag: Wet Bo, art. 131.2.
Product: KB

108.

Actor: Minister van SZW
Handeling: Het schorsen van besluiten van organen van bedrijfslichamen en van gemeenschappelijke lichamen, na het horen van de SER.
Periode: 1950-heden.
Grondslag: Wet Bo, art. 133 en 134.2.
Product: KB

3.1.7 Handhaving

109.

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het benoemen van de leden, bijzondere en plaatsvervangende leden van het College van Beroep voor het bedrijfsleven in overleg met de minister van PBO, Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 9, art. 141 en art. 17.1.
Product: KB

110.

Actor: Bedrijfslichamen
Handeling: Het voordragen van drie personen voor de benoeming tot bijzonder lid van het College van Beroep voor het bedrijfsleven.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 13.1.
Product: Besluit

111.

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het aanwijzen van de voorzitter en de vice-voorzitters van het College in overleg met de minister van PBO, nu Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 18.1.
Product: KB

112.

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het benoemen van een griffier en een of meer substituut-griffiers.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 19.1.
Product: KB

113.

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het verbinden van personeel aan het College.
Periode: 1954-heden.

- Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 20.
Product: MB
114.
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het benoemen van gerechtsauditeurs toegevoegd aan de voorzitter van het College.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 21a.
Product: KB
115.
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het bij een tijdelijke uitbreiding van de werkzaamheden van het College, of bij waarneming van een gewoon lid bij diens afwezigheid, toekennen van een wedde aan een plaatsvervangend lid.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 23.1.
Product: MB
116.
Actor: Voorzitter van het College
Handeling: Het vaststellen van de samenstelling van kamers en de orde van hun werkzaamheden.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 27.1.
Product: Besluit
117.
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het geven van voorschriften voor de afwisseling en de orde van de inwendige dienst van het College.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 27.2.
Product: Amvb
118.
Actor: Het College
Handeling: Het besluiten tot het achter gesloten deuren houden van de terechtzitting.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 29.2.
Product: Bevel
119.
Actor: College
Handeling: Het beslissen over een wraking of verschoning van een van zijn leden door een der partijen.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 30.3.
Product: Besluit
Opmerking: Het besluit wordt genomen zonder het lid waarvan de wraking is verzocht of die om verschoning heeft verzocht.
120.
Actor: Het College
Handeling: Het weigeren bepaalde personen als gemachtigde of raadsman toe te laten.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 32.4.
Product: Besluit
Opmerking: Het College kan alleen personen die geen advocaat of procureur zijn weigeren.
- 121.

- Actor: Bedrijfslichaam
 Handeling: Het nemen van een beslissing op een bezwaar tegen een besluit of handeling.
 Periode: 1954-heden.
 Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 33.2.
 Product: Besluit
- 122.
- Actor: Voorzitter van het College
 Handeling: Het College onbevoegd of het beroep niet ontvankelijk of ongegrond verklaren.
 Periode: 1954-heden.
 Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 36 en 37 en Wet tuchtrechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 22.1 en 22.2.
 Product: Beschikking
- 123.
- Actor: Het College
 Handeling: Het doen van een uitspraak over een beroep.
 Periode: 1954-heden.
 Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 57, 58, 59, 60 en 61.
 Product: Vonnis
- 124.
- Actor: De voorzitter van het College
 Handeling: Het treffen van een voorlopige voorziening op een verzoekschrift.
 Periode: 1954-heden.
 Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 65.
 Product: Besluit
- 125.
- Actor: Het College
 Handeling: Het doen van een uitspraak over een verzet door derden tegen een uitspraak van het College.
 Periode: 1954-heden.
 Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 66, 67 en 68.
 Product: Vonnis
- 126.
- Actor: Het College
 Handeling: Het doen van een uitspraak over een verzoek tot herziening van een uitspraak van het College.
 Periode: 1954-heden.
 Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 71, 72 en 73.
 Product: Vonnis
- 127.
- Actor: Minister van Justitie (eerst ondergetekende van de Wet)
 Handeling: Het besluiten dat een uitspraak van het College van beroep geen gevolgen zal hebben.
 Periode: 1954-heden.
 Grondslag: Wet Administratieve rechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 74.
 Product: KB
- 128.
- Actor: Bedrijfslichaam
 Handeling: Het regelen van de samenstelling, bevoegdheid en de rechtsgang van een tuchtgerecht.
 Periode: 1954-heden.
 Grondslag: Wet tuchtrechtspraak bedrijfsorganisatie, art. 8.1.
 Product: Verordening
- 129.
- Actor: Minister van Justitie en de ministers van AZ, EZ, SZW, Financiën, Justitie, VROM, V & W,

LNV of BiZa
Handeling: Het goedkeuren van een verordening van een bedrijfslichaam ter instelling van een tuchtgerecht.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet tuchtrechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 8.2.
Product: MB

130.

Actor: Tuchtgerecht
Handeling: Het weigeren bepaalde personen als gemachtigde of raadsman toe te laten.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet tuchtrechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 9.1 en 5.
Product: Besluit

131.

Actor: Tuchtgerecht
Handeling: Het besluiten over een verzoek tot wraking of schoning van een van zijn leden.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet tuchtrechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 10.3.
Product: Besluit

132.

Actor: Tuchtgerecht
Handeling: Het nemen van tuchtmaatregelen.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet tuchtrechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 6 en 7, art. 14.
Product: Beschikking

133.

Actor: Bedrijfslichaam
Handeling: Het ten uitvoer leggen van een beschikking van het tuchtgerecht.
Periode: 1954-heden.
Grondslag: Wet tuchtrechtspraak bedrijfsorganisaties, art. 32.
Product: Bevel(?)

4. Bijlagen

4.1 Overzicht van actoren

Minister voor Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisaties, 1951 -1956
Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en PBO, 1957-1960
Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, resp. Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 1960-heden
Minister van Algemene Zaken, 1951-heden
Minister van Economische Zaken, 1951-heden
Minister van Financiën, 1951-heden
Minister van Justitie, 1951-heden
Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne en voorgangers, 1951-heden
Minister van Verkeer & Waterstaat, 1951-heden
Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en voorgangers, 1951-heden
Minister van Binnenlandse Zaken, 1951-heden

De ministeries zijn op een aantal manieren betrokken bij de Sociaal-Economische Raad. In de eerste plaats vragen de ministers advies aan de SER over onderwerpen op sociaal-economische gebied. In de tweede plaats kunnen de ministers de medewerking van de raad en de bedrijfslichamen vorderen bij de uitvoering van wet- en regelgeving op verschillende beleidsterreinen. Voorts hebben de ministeries een toezichthoudende taak op de SER en de bedrijfslichamen. Tot 1992 werden de bedrijfslichamen door de vakministeries opgericht of opgeheven, bij wet of amvb. Vanaf 1992 werd dat een bevoegdheid van de SER. Ook keuren de vakministers de verordeningen van de bedrijfslichamen, die worden uitgevaardigd op basis van het medebewind, goed. Tot 1992 keurden zij ook de autonome verordeningen van de bedrijfslichamen goed. Na 1992 werd dat een onderdeel van de toezichthoudende taak van de SER. Voorts hebben de ministers een toezichthoudende taak op verordeningen van de SER, als deze bepalingen van strafrechtelijke of financiële aard bevatten. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft daarnaast een toezichthoudende taak op de SER. De minister van SZW wijst de organisaties aan die leden van de Raad benoemen, stelt het aantal leden vast en regelt de aanvaarding van de benoemingen. Verder keurt hij de begroting en de jaarrekening van de SER goed en verordeningen waarvan de bepalingen strafrechtelijke of financiële gevolgen hebben.

Sociaal-Economische Raad en zijn commissies

Bedrijfslichamen: product- en bedrijfschappen.

GBIO: de stichting die de subsidiëring van de scholingsactiviteiten van de ondernemingsraden verzorgt en de erkenning van de scholingsinstituten die de scholing en vorming van leden van ondernemingsraden mogen verzorgen.

Ondernemersorganisaties doen voordracht voor de ondernemingsleden van de SER. Zij worden aangewezen door de minister van SZW.

Werknemersorganisaties doen voordracht voor de werknemersleden van de SER. Zij worden aangewezen door de minister van SZW

College van Beroep voor het bedrijfsleven is ingesteld bij wet en verzorgt de rechtspraak bij beroep tegen beslissingen van de SER of de bedrijfslichamen.

4.2 Lijst van commissies

4.2.1 Commissies ex. art. 43

- Naam: Benelux-commissie (art. 43)
Taak: Adviseren betreffende de voorbereiding en werking van de Economische Unie.
Periode: 27 juni 1950-1959.
Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van EZ.
- Naam: Commissie voor Vervoersvraagstukken (art. 43)
Taak: Voorbereiden van de adviezen van de raad inzake vervoersvraagstukken, in het bijzonder van internationale aard.
Periode: 18 januari 1952-1971.
Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van Verkeer en Waterstaat. In 1971 omgezet in een commissie ex. Art. 52, zie aldaar.
- Naam: Commissie Adviezen Vestigingsregelingen (art. 43)
Taak: Het in verband met de vestigingswetgeving in bepaalde gevallen zelfstandig adviseren dan wel voorbereiden van adviezen van de raad over de totstandkoming, wijziging of intrekking van vestigingsregelingen.
Periode: 11 juni 1954-heden.
Opmerking: Ingesteld op verzoek van de staatssecretaris van EZ en in overleg met staatssecretaris van EZ samengesteld. De commissie is pas in 1955 met haar werk begonnen.
- Naam: Commissie Adviezen Bedrijfsvergunningenwet (art. 43)
Taak: Adviseren over het verlenen van bedrijfsvergunningen krachtens art. 4, lid 3 en art. 16, lid 2 van de Bedrijfsvergunningenwet (1954).
Periode: 11 maart 1955 en 20 april 1979-heden.
Opmerking: Ingesteld op verzoek van de ministers van EZ, L & V en SZW. In 1965 wordt de commissie voor het laatst vermeld in het jaarverslag over dat jaar. In 1979 werd de commissie weer ingesteld, op verzoek van de minister van EZ.
- Naam: Commissie Internationale Sociaal-Economische Aangelegenheden (art. 43)
Taak: Het zelfstandig adviseren dan wel voorbereiden van de door de raad uit te brengen adviezen over internationale sociaal-economische aangelegenheden
Periode: 13 februari 1959-heden.
Opmerking: De taken van de Benelux-commissie werden overgedragen aan deze commissie. Ingesteld op verzoek van de minister van EZ.
- Naam: Commissie Uitvoeringsvoorschriften Wet afbetalingsstelsel (art. 43)
Taak: Het adviseren over voorschriften tot uitvoering van de Wet op het Afbetalingsstelsel 1961.
Periode: 22 september 1961-1983.
Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van EZ.
- Naam: Commissie Prijzenwet (art. 43)
Taak:
Periode: 24 november 1961-1965
Opmerking: Ingesteld op verzoek van ?
- Naam: Commissie Opvoering Productiviteit (art. 43)
Taak: Adviseren van de minister van EZ over projecten van onderzoek, over projecten op het terrein van de voorlichting, op het terrein van de stimulering van productiviteitsbevordering in bedrijven en coördinatie van daarop gerichte eisen op het gebied van opleiding en vorming. Begeleiding van de uitvoering van projecten. Medewerking verlenen aan in internationaal verband ontwikkelde initiatieven.
Periode: 22 december 1961-1978.

- Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van EZ.
- Naam: Commissie voor Ontwikkelingsproblematiek van Bedrijven, resp. Commissie Ontwikkeling Bedrijven (COB) (art. 43)
- Taak: Het (doen) uitvoeren van onderzoek op het terrein van beleidsonderbouwend onderzoek, waarbij vanuit een evenwichtige benadering van economische, sociale en algemeen-maatschappelijke invloedsfactoren aandacht wordt geschonken aan de ontwikkelingsproblematiek van bedrijven.
- Periode: 1978-1994.
- Opmerking: Zie 'Tien jaar COB /SER en nu verder'. Uitgave van de COB/SER Jan. 1989.
- Naam: Commissie Regelingen In- en uitvoerwet (art. 43)
- Taak: Het zelfstandig adviseren dan wel voorbereiden van adviezen van de raad inzake maatregelen ter uitvoering van de In- en Uitvoerwet 1962, alsmede ten aanzien van besluiten gebaseerd op de Sanctiewet 1977.
- Periode: 6 juli 1962-1996.
- Opmerking: Ingesteld op verzoek van de ministers van EZ, BZ en L & V. Per september 1996 is deze commissie een subcommissie van de Commissie Internationale Sociaal Economische Aangelegenheden.
- Naam: Commissie Sociale Werkloosheidsvoorziening (art. 43)
- Taak: Het uitbrengen van adviezen over ter uitvoering van de Wet Werkloosheidsvoorziening te treffen maatregelen en over onderwerpen betrekking hebbend op de sociale werkvoorziening.
- Periode: [1963]. 30 oktober 1964-1996
- Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Waarschijnlijk opgevolgd door de Commissie Arbeidsmarktvragestukken.
- Naam: Commissie voor Consumentenaangelegenheden (art. 43)
- Taak: Het zelfstandig uitbrengen van adviezen over aangelegenheden, waarbij de consument rechtstreeks of zijdelings betrokken is, aan de overheid en/of bij de vraagstukken betrokken partijen.
- Periode: 21 mei 1965-heden.
- Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van EZ.
- Naam: Commissie Uitvoeringsmaatregelen Warenwet (art. 43)
- Taak:
- Periode: 16 mei 1967- 1979.
- Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van L & V en de staatssecretarissen van Sociale Zaken en Volksgezondheid en van EZ.
- Naam: Emigratiecommissie (art. 43)
- Taak: Het adviseren van de minister over het vraagstuk van financiële hulp aan geëmigreerden en emigranten en over aangelegenheden van algemene aard de emigratie betreffende.
- Periode: 15 maart 1968-12 juli 1991.
- Opmerking: Ingesteld in overleg met de minister van SZ. Opgevolgd door de Migratiecommissie, zie aldaar.
- Naam: Commissie Handelsvoorlichting en Exportbevordering (art. 43)
- Taak:
  - Het vertegenwoordigen namens de SER van de belangen van het bij de buitenlandse handel en dienstverlening geïnteresseerde bedrijven en de behartiging van die belangen bij de overheid en het bedrijfsleven.
  - De bevordering van de coördinatie van voorlichtingswerkzaamheden in binnen- en buitenland van particuliere organisaties en overheidsinstanties op het gebied van economie en handel.
  - Het adviseren van overheid en bedrijfsleven over de organisatie en financiering van de economische handelsvoorlichting.
  - Het adviseren van overheid en bedrijfsleven over onderwerpen van exportbevordering.

Periode: 14 juni 1968- 1976.
 Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van EZ .

Naam: Commissie Prijsbekendmaking (art. 43)
 Taak: Het uitbrengen van adviezen over krachtens art. 2a van de Prijzenwet vast te stellen voorschriften.

Periode: 21 december 1973- 1979.
 Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van EZ..

Naam: Commissie uitvoeringsvoorschriften Colportagewet. (art. 43)
 Taak: Het adviseren over de maatregelen van algemeen bestuur op grond van de Colportagewet.

Periode: 21 december 1973- 1979.
 Opmerking: Ingesteld op verzoek van staatssecretaris van EZ.

Naam: Commissie Betaald Educatief Verlof (art. 43)
 Taak: Het uitbrengen van adviezen over vraagstukken die met het betaald educatief verlof verband houden.

Periode: 21 oktober 1977-1980.
 Opmerking: Ingesteld op verzoek van de ministers van SZ en L & V en de staatssecretaris van Cultuur .

Naam: Commissie voor Landbouw en Voedselvoorziening, (art. 43)
 Taak:
 Periode: 21 december 1951-1959.
 Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van L & V.

Naam: Raad voor de Arbeidsmarkt (art. 43)
 Taak:

- Het adviseren over en het bevorderen van de coördinatie van de te verrichten studies.
- Het adviseren over en het bevorderen van de coördinatie van overheidstaken op het gebied van het arbeidsmarktbeleid.
- Het adviseren aan het bedrijfsleven.

 Volgens jaarverslag 1981 is de taak: de opvattingen van het bedrijfsleven over het te voeren arbeidsmarktbeleid in de vorm van adviezen, hetzij desgevraagd, hetzij eigener beweging, aan beleidsvormende en uitvoerende overheidsinstanties ter kennis te brengen.

Periode: 1969-1991.
 Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van Sociale Zaken. De regionale Raden voor de Arbeidsmarkt werden in 1987 opgeheven. De Raad voor de Arbeidsmarkt werd officieel opgeheven in 1991.

Naam: Commissie Sociale Voorzieningen (art. 43)
 Taak: Het adviseren over onderwerpen betreffende de Algemene Bijstandswet (ABW), de Wet inkomensvoorziening ouderen en gedeeltelijke arbeidsongeschikte werknemers (IOAW) en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijke arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ).

Periode: 27 mei 1988- 16 mei 1996.
 Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister en staatssecretaris van SZW. In 1996 opgegaan in de Commissie sociale Zekerheid, samen met de Commissie Sociale Verzekeringen.

Naam: Migratiecommissie (art. 43)
 Taak: Krachtens de Wet met betrekking tot het migratiebestel adviseren over aangelegenheden van algemene aard, de migratie betreffende.

Periode: 12 juli 1991-1997.
 Opmerking: Opvolger van de Emigratiecommissie.

Naam: Commissie Arbeidsomstandigheden (art. 43)
 Taak: Het adviseren over aangelegenheden die betrekking hebben op de Wet op de arbeidsomstandigheden en daarop gebaseerde nadere regelgeving.

Periode: 16 april 1993-heden.
Opmerking: Ingesteld op verzoek van de minister van SZW, ter opvolging van de ARBO-raad.

4.2.2 Commissies ex. Art. 42 en 19

Naam: Organisatie Commissie (art. 19 en art. 42)
Taak: Aan de commissie zijn een aantal adviserende en bestuurlijke bevoegdheden, betreffende de voorbereiding en opbouw van de schappen gedelegeerd (besluit 20-4-1951 en verordening RI 03/1951. De commissie heeft tot taak:

- het geven van adviezen over de instelling van bedrijfslichamen of tot wijziging van de instellingsbesluiten- of wetten van bestaande bedrijfslichamen,
- het voeren van besprekingen over de instelling van bedrijfslichamen,
- het in bepaalde gevallen zelfstandig geven van adviezen over de samenstelling van besturen en besluiten over de samenstelling van andere organen van bedrijfslichamen
- het zelfstandig nemen van besluiten, krachtens door de raad verleende delegatie, over de samenstelling van de organen van bedrijfslichamen
- het voorbereiden van door de raad uit te brengen adviezen over de toepassing van de Wet Bo.

Periode: 8 november 1950-1994
Opmerking: Aan de commissie is een aantal adviserende en bestuurlijke bevoegdheden gedelegeerd, besluit 20-4-01951 en verordening RI 03/1951. Opgevolgd door de Bestuurskamer.

Naam: Sociale Commissie (art. 42)
Taak: De voorbereiding van adviezen betreffende sociale aangelegenheden.
Periode: 8 november 1950-1960.

Naam: Commissie Ondernemingsraden (art. 42)
Taak: Belast met de voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden in het kader van de WOR van 4 mei 1950. Aan de commissie werden in 1951 bevoegdheden gedelegeerd, zowel op bestuurlijk gebied; de instelling van bedrijfscommissies en de beslissing over een verzoek tot ontheffing van de plicht tot het instellen van een ondernemingsraad, als op adviserend gebied. (Besluit van 16-2-1951 en verordening nr. R.I 02/1951. art. 19)

Periode: 4 mei 1950- 1994.
Opmerking: Opgevolgd door de Bestuurskamer.

Naam: Commissie Premie Verplichte Ziekenfondsverzekering (art. 42)
Taak: Het voorbereiden van de adviezen van de raad op dit terrein.
Periode: 1951- ?. Per 1960 een subcommissie van de commissie Sociale Verzekeringen

Naam: Commissie Lonen en Prijzen (art. 19)
Taak:
Periode: In 1951 ingesteld als ad-hoc commissie, later onder de vaste commissies geschaard. Opgeheven in 1960

Naam: Commissie Uitvoering Wet assurantiebemiddeling (art. 19)
Taak: Het namens de raad verrichten van een bestuurlijke taak, toegekend bij de Wet assurantiebemiddeling en het doen verlenen van medewerking bij de uitvoering van deze wet.

Periode: 4 april 1952-1994
Opmerking: Opgevolgd door de Bestuurskamer.

Naam: Commissie Organisatie Sociale Verzekering (art. 42)
Taak: Het behandelen van aanvragen om advies volgens de Organisatie wet Sociale Verzekering samenhangende vraagstukken.

Periode: 20 februari 1953- 8 april 1960.
19 januari 1973- 15 maart 1996.

Opmerking: Vanaf april 1960 een subcommissie van de commissie Sociale Verzekeringen. In 1973 kreeg de commissie weer een zelfstandige status en in 1996 werd de commissie een subcommissie van de Commissie Sociale Zekerheid.

Naam: Commissie Financiën Bedrijfslichamen, (art. 19)
 Taak: Het controleren -krachtens door de raad verleende delegatie- van het financiële beheer der produkt-, hoofdbedrijf- en bedrijfsschappen op grond van bevoegdheden welke de raad ingevolge de betreffende bepalingen van de Wet Bo bezit, alsmede het voorbereiden van door de raad te treffen maatregelen ter uitvoering van deze bevoegdheden.

Periode: 8 oktober 1954-1994
 Opmerking: Opgegaan in de Bestuurskamer

Naam: Commissie Uitvoering Vestigingsregelingen (art. 19)
 Taak: Het namens de raad verlenen van de in de Vestigingswet Bedrijven 1954 en de Drank- en Horecawet gevorderde medewerking, welke bestaat uit:

- het beslissen over het verlenen van vergunning voor de uitoefening van een bedrijf, waartoe de toetreding door een vestigingsbeschikking tijdelijk is beperkt,
- het afgeven van verklaringen van handelskennis en vakbekwaamheid,
- het in bepaalde gevallen verlenen van ontheffingen van vestigingseisen,
- het afgeven van verklaringen van werkzaamheid in de bouwnijverheid.

Periode: 14 oktober 1955-1994
 Opmerking: Opgegaan in de Bestuurskamer

Naam: Commissie Ontwikkeling Nationale Economie (art. 42)
 Taak: Het bestuderen van de ontwikkeling van de Nederlandse economie n het periodiek daaromtrent uitbrengen van rapporten aan de raad, alsmede het voorbereiden van door de raad in deze uit te brengen adviezen.

Periode: 11 april 1958-1996.
 Opmerking: Opgevolgd door de Commissie Sociale Zekerheid.

Naam: Commissie Vakopleidingsaangelegenheden (art. 42)
 Taak: Het voorbereiden van adviezen van de raad op dit terrein.
 Periode: 11 november 1955-1972.
 Opmerking: In 1973 werden de taken overgenomen door de Commissie Onderwijszaken.

Naam: Commissie Arbeidswetgeving (art. 42.)
 Taak: Het voorbereiden van adviezen over de arbeidswetgeving.
 Periode: 3 april 1959-1994.
 Opmerking: Voor 1959 was de commissie een subcommissie van de Sociale Commissie

Naam: Commissie Invaliditeitsverzekering en Weduwen- en Wezenverzekering
 Taak: Hert voorbereiden van adviezen van de raad op dit terrein.
 Periode: 3 april 1959-1994.
 Opmerking: Voor 1959 was deze commissie een subcommissie van de Sociale Commissie.

Naam: Commissie Verplichtstelling Bedrijfspensioenfondsen (art. 42)
 Taak: Het zelfstandig adviseren c.q. het voorbereiden van adviezen van de raad inzake aangelegenheden die betrekking hebbende op de verplichtstelling van bedrijfspensioenfondsen ingevolge de Wet betreffende verplichte deelneming een bedrijfspensioenfonds.

Periode: 3 april 1959-heden.
 Opmerking: Voor 1959 subcommissie, vanaf maart 1996 subcommissie van de Pensioencommissie.

Naam: Commissie Sociale Verzekeringen (art. 42)
 Taak: Het voorbereiden van een adviezen van de raad inzake aangelegenheden op het terrein van de sociale verzekeringen
 Periode: 8 april 1960- 15 maart 1996.
 Opmerking: Vanaf 1996 is deze commissie opgegaan in de Commissie Sociale Zekerheid

- Naam: Commissie Samenstelling Kamers van Koophandel art. 42 (en art. 19)
 Taak:
  - Het in bepaalde gevallen zelfstandig adviseren dan wel het voorbereiden van door de raad uit te brengen adviezen over de uitvoering van de wet op de Kamers van Koophandel en Fabrieken 1963.
  - Het vervullen van de taak en het uitoefenen van de bevoegdheid welke art. 7 van bovenvermelde wet aan de raad opdraagt en overlaat, met dien verstande dat de raad, zo hij zulks nodig oordeelt deze taak zelf kan vervullen en deze bevoegdheid zelf kan uitoefenen.
- Periode: 24 mei 1963-1994.
 Opmerking: Later Commissie Kamers van Koophandel genoemd en alleen beschreven als commissie ex. Art. 42 (Zie jaarverslag over 1981). Opgevolgd door de Bestuurskamer.
- Naam: Commissie Regionale Ontwikkelingsprogrammering (art. 42)
 Taak: Bestudering van de regionale ontwikkeling binnen het kader van de meerjarige economische programmering ter voorbereiding van adviezen over aspecten van deze problematiek.
- Periode: 14 juni 1968- 1977.
- Naam: Commissie dispensatie art. 60a AOW en 21a AWW (art. 42)
 Taak: Het in bepaalde gevallen zelfstandig adviseren dan wel het voorbereiden van de adviezen van de raad aan de minister van SZW en inzake verzoeken om dispensatie van bepalingen in genoemde wetsartikelen.
- Periode: 18 september 1970- oktober 1994.
- Naam: Commissie Vervoersvraagstukken (art. 42)
 Taak: Het in bepaalde gevallen zelfstandig adviseren, dan wel voorbereiden van adviezen van de raad inzake vervoersvraagstukken in het bijzonder van internationale aard.
- Periode: 25 juni 1971-heden
- Naam: Commissie Economische Deskundigen (art. 42)
 Taak: Het opstellen van een rapport over de sociaal-economische situatie, dat omtrent het begin van elk najaar aan de raad wordt voorgelegd.
- Periode: 17 december 1971-heden.
 Opmerking: Ingesteld door het dagelijks bestuur krachtens machtiging van de raad. Opgevolgd door de Commissie Sociaal-Economische Deskundigen.
- Naam: Commissie Ontheffingen Structuurwet (art. 42)
 Taak: De voorbereiding van de door het dagelijks bestuur namens de raad uit te brengen adviezen bedoeld in de artikelen 156 en 266 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, de zogenoemde Structuurwet.
- Periode: 23 juni 1972-heden.
 Opmerking: Deze zogenoemde Structuurwet bevat regels over de wijze van benoeming van leden van grote N.V.'s en B.V.'s.
 Vanaf juni 1996 is deze commissie een subcommissie van de Bestuurskamer.
- Naam: Commissie Beroepspensioenregelingen (art. 42)
 Taak: Het zelfstandig adviseren c.q. het voorbereiden van adviezen van de raad inzake aangelegenheden die betrekking hebbende op de verplichtstelling van beroepspensioenregeling ingevolge de Wet betreffende verplichte deelneming beroepspensioenregelingen.
- Periode: 15 januari 1973-heden.
 Opmerking: Vanaf maart 1996 subcommissie van de Pensioencommissie.
- Naam: Commissie Onderwijszaken (art. 42)
 Taak: De voorbereiding van adviezen hoofdzakelijk over onderwijsaangelegenheden voor zover deze van overwegend belang zijn voor het goed functioneren van het sociaal-economisch leven.
- Periode: 19 oktober 1973-heden.
- Naam: Commissie Harmonisatie Vennootschapsrecht (art. 42)

Taak: De voorbereiding van adviezen over (ontwerp)-richtlijnen ter harmonisatie van het vennootschapsrecht in de Europese gemeenschappen
 Periode: 16 november 1973-heden.

Naam: Commissie Systeem Investeringsrekening (art. 42)
 Taak: Het voorbereiden van adviezen betreffende de Wet Investeringsrekeningen.
 Periode: 1978
 Opmerking: Waarschijnlijk opgeheven bij de intrekking van de Wet Investeringsrekeningen. In 1977 was deze commissie nog een subcommissie van de Commissie Ontwikkeling Nationale Economie.

Naam: Commissie Innovatie (art. 42.)
 Taak: Het voorbereiden van door de raad uit te brengen adviezen over vraagstukken met betrekking tot innovatie, met name die betreffende de aard, doelstellingen en instrumenten van het innovatiebeleid.
 Periode: 21 december 1979-1980

Naam: Commissie Vrouw en Arbeid (art. 42)
 Taak: Het voorbereiden van adviezen over maatregelen die zowel voor gehuwde als ongehuwde vrouwen kunnen leiden tot verruiming van de mogelijkheden om aan het arbeidsproces deel te nemen.
 Periode: ingesteld 18 april 1980-juni 1996.
 Opmerking: Voorheen was de commissie een subcommissie van de Raad voor de Arbeidsmarkt.

Naam: Commissie Wijziging Vestigingswet Bedrijven 1954 (art. 42)
 Taak: Het voorbereiden van advies over de wijziging van de wet.
 Periode: 20 februari 1981-19 november 1981, gereactiveerd 1984, opgeheven in 1996.

Naam: Commissie van Advies Wet assurantiebemiddelingsbedrijf (art. 42)
 Taak: De voorbereiding van adviezen over de Wabb en de toepassing van die wet.
 Periode: 19 oktober 1990-heden.

Naam: Commissie Duurzame Ontwikkeling (art. 42)
 Taak: Het voorbereiden van adviezen van de raad voor de thema's milieu en duurzame ontwikkeling.
 Periode: 17 december 1993-heden

Naam: Commissie Mededinging en Ordening (art. 42)
 Taak: Het voorbereiden van adviezen van de raad over vraagstukken van de werking van goederen- en dienstenmarkten (met inbegrip van de vestigingswetgeving).
 Periode: 17 december 1993-heden.

Naam: Bestuurskamer (art. 19 en 42)
 Taak: Zelfstandig adviseren dan wel voorbereiden van de adviezen van de raad over met name de Wet op de bedrijfsorganisatie, de Wet op de Kamers van Koophandel en Fabrieken 1963 en (voorbereiding van) besluitvorming van de raad als bestuursorgaan, krachtens door de raad verleende delegatie, waaronder het verlenen van de gevorderde medewerking krachtens de Vestigingswet bedrijven 1954, de Wet assurantiebemiddelingsbedrijf, de Wet op de Ondernemingsraden en de Wet op de bedrijfsorganisatie (waaronder de bestuurlijke en toezichthoudende taken met betrekking tot de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie).
 Periode: 1994-heden
 Opmerking: Opvolger van de Organisatie Commissie en van de Commissie Financiën Bedrijfslichamen en de Commissie Ondernemingsraden, Commissie Kamers van Koophandel

Naam: Commissie Arbeid, Onderneming en Medezeggenschap (art. 42)
 Taak: Het voorbereiden van adviezen over vraagstukken op het terrein van het arbeidsrecht, het individuele en collectieve arbeidsovereenkomstenrecht, ondernemingsrecht en het medezeggenschapsrecht.

- Periode: 8 maart 1994-heden.
- Naam: Pensioencommissie (art. 42)
- Taak:
  - Het voorbereiden van de adviezen van de raad over aangelegenheden op het terrein van de aanvullende pensioenen.
  - Het volgen van ontwikkelingen op het terrein van de aanvullende pensioenen, het op grond hiervan - met inachtneming van de functie die de Verzekeringskamer in dit opzicht vervult - desgewenst instellen van onderzoek op dit terrein, het begeleiden van dit onderzoek en het verzorgen van de rapportage van de bevindingen van het onderzoek.
- Periode: 1995-heden.
- Naam: Commissie Arbeidsmarktvoorstellen (art. 42)
- Taak: Het voorbereiden van adviezen van de raad over:
  - voorstellen op het gebied van het specifieke arbeidsmarkt- en arbeidsvoorzieningsbeleid met inbegrip van het beleid ten aanzien van bijzondere groepen op de arbeidsmarkt;
  - voorstellen in verband met de positie van vrouw op de arbeidsmarkt, alsmede in verband met de verdeling van arbeids- en zorgtaken tussen vrouwen en mannen;
  - voorstellen in verband met beleid en vormgeving van de sociale werkvoorziening en andere vormen van additionele arbeid;
  - voorstellen van onderwijsbeleid in relatie tot de arbeidsmarkt.
- Periode: 15 maart 1996-heden.
- Naam: Commissie Sociale Zekerheid (art. 42)
- Taak: Het voorbereiden van de adviezen van de raad over voorstellen op het terrein van de sociale zekerheid met inbegrip van de gezondheidszorg.
- Periode: 15 maart 1996-heden.
- Naam: Commissie Minimumloon (art. 42)
- Taak: Het voorbereiden van adviezen van de raad over de ontwikkeling van de verhoudingen tussen de lonen in de marktsector, het wettelijk minimumloon en de sociale uitkeringen.
- Periode: 21 juni 1996-heden.

4.2.3 Commissies op grond van andere regelingen of artikelen

- Naam: Algemene Bedrijfscommissie
- Taak: De algemene bedrijfscommissie is ingesteld voor die groepen van ondernemingen waarvoor geen andere bedrijfscommissie is ingesteld.
- Periode: 14 mei 1954-heden
- Opmerking: Commissie ex. art. 37 en 38 van de Wet op de ondernemingsraden.
- Naam: Commissie voor Fusieaangelegenheden
- Taak: Het bevorderen van het nakomen van de gedragsregels neergelegd in het SER-besluit Fusiegedragsregels 1975.
- Periode: 19 juni 1970-heden.
- Opmerking: Ingesteld volgens art. 23 en art. 34.2 van het SER-besluit Fusiegedragsregels 1975.
- Naam: Commissie Vakproeven Wet assurantiebemiddelingsbedrijf
- Taak: Het afnemen van praktische vakbekwaamheidsproeven, nodig voor de verkrijging van verklaringen van vakbekwaamheid als bedoeld in artikel 4, lid 8 en (vanaf 1995) art. 21.6 van de wet.
- Periode: 1991-heden.
- Opmerking: Ingesteld bij verordening van de raad.
- Naam: Commissie van Toezicht Vakbekwaamheidsexamens Wet assurantiebemiddelingsbedrijf
- Taak: Het goedkeuren van examenopgaven voor de examens te stellen normen in het kader van de diploma's assurantiebemiddeling A en B, Brandverzekering, Transportverzekering, Variaverzekering, Levensverzekering en Gevolmachtigd Agent.

Periode: 15 maart 1991-heden.
Opmerking: Ingesteld door de minister van Financiën.

Naam: Commissie Bezwaarschriften
Taak: Het behandelen van bezwaarschriften tegen door de SER als bestuursorgaan genomen beslissingen, conform de Algemene wet bestuursrecht.
Periode: 1994-heden.

4.3 Lijst van bedrijfslichamen

N.B. De bedrijfslichamen worden vanaf 1992 ingesteld bij verordening van de SER.

4.3.1 (Hoofd)productschappen

Hoofdproductschappen voor Akkerbouwproducten, Wet van 30 september 1954, Stb 451.

- Produktschap voor Aardappelen, Wet van 30 september 1954, Stb 451.
  - Produktschap voor Granen, Zaden en Peulvruchten, Wet van 30 september 1954, Stb 451.
  - Produktschap voor Veevoeder, Wet van 30 september 1954, Stb 451.
  - Produktschap Wijn, SER verordening van 3 juni 1993, Stc 1933, 101.
- Produktschap voor Vee en Vlees, Wet van 30 september 1954, Stb 445.
Produktschap voor Margarine Vetten en Oliën, Wet van 30 september 1954, Stb 449.
Produktschap voor Gedistilleerde Dranken, Wet van 30 september 1954, Stb 450.
Produktschap voor Bier, Wet van 24 november 1954, Stb 530.
Produktschap voor Pluimvee en Eieren, Wet van 30 maart 1955, Stb 187.
Produktschap voor Zuivel, Wet van 2 februari 1956, Stb. 93.
Produktschap voor Vis en visproducten, Wet van 24 mei 1956, Stb 332.
Productschap Tuinbouw, 1997

4.3.2 Opgeheven productschappen

Produktschap voor Groenten en Fruit, ingesteld bij Wet van 30 september 1954, Stb 446, gefuseerd met het Produktschap voor Siergewassen tot het produktschap voor de Tuinbouw.
Produktschap voor Siergewassen, ingesteld bij Wet van 30 september 1954, Stb 447, gefuseerd met het Produktschap voor Groente en Fruit tot het Productschap Tuinbouw
Produktschap voor Tuinbouwzaden, Ingesteld bij Wet van 30 september 1954, Stb 448; opgeheven bij wet van 21 maart 1968.
Produktschap voor Landbouwzaaizaden, ingesteld bij Wet van 30 september 1954, Stb 451, opgeheven wet van [ ].

4.3.3 De (hoofd)bedrijfschappen

Hoofdbedrijfschap voor de Detailhandel, Amvb van 5 mei 1956, Stb 226.
Hoofdbedrijfschap Ambachten, Amvb van 4 mei 1956, Stb 227.
Landbouwschap, Amvb van 16 februari 1954, Stb 54.
Bosschap, Amvb van 17 februari 1954, Stb 70.
Bedrijfschap voor het Slagersbedrijf, Amvb van 7 april 1954, Stb 161.
Bedrijfschap voor het Schildersbedrijf, Amvb van 28 juni 1954, Stb 321.
Bedrijfschap voor het Stukadoors-, het Terrazzo- en het Steengaasstellersbedrijf Afbouwbedrijf, Amvb van 28 juni 1954, Stb 322.
Bedrijfschap voor het Natuursteenbedrijf, Amvb van 28 juni 1954, Stb 323.
Bedrijfschap voor de Vleeswarenindustrie, Amvb van 20 november 1954, Stb 578.
Bedrijfschap Horeca en Aanverwante Bedrijven, Amvb van 22 december 1954, Stb 605.
Bedrijfschap voor de Groothandel en de Tussenpersonen in Groenten en Fruit, Amvb van 31 januari 1955, Stb 66.
Bedrijfschap voor de Groothandel in Eieren en Eiproducten en de Eiproductenindustrie, Amvb van 31 januari 1955, Stb 68.
Bedrijfschap voor het Banketbakkersbedrijf, Amvb van 14 oktober 1955, Stb 490.
Bedrijfschap voor de Groothandel en de Tussenpersonen in Aardappelen, Amvb van 15 november 1955.
Bedrijfschap voor de Handel in Tuinbouwzaden, Amvb van 15 november 1955, Stb 543.
Bedrijfschap voor de Handel in Vee Amvb van 8 december 1955, Stb 547.

Bedrijfschap voor de Lederwarenindustrie, Amvb van 22 maart 1956, Stb 147.
Bedrijfschap Pluimveehandel- en industrie, Amvb van 20 april 1956, Stb 221.
Bedrijfschap voor de Detailhandel in Alcoholhoudende Dranken, Wet van 31 januari 1959, Stb 15.
Bedrijfschap voor de Detailhandel in Aardappelen, Groenten en Fruit, Wet van 21 januari 1959, Stb 16.
Bedrijfschap voor de Groothandel in Bloemkwekerijproducten, Amvb van 23 april 1959, Stb 223.
Bedrijfschap voor het Bakkersbedrijf, Amvb van 19 augustus 1961, Stb 264.
Bedrijfschap voor de Lederindustrie, Amvb van 13 april 1965, Stb 153.
Bedrijfschap voor Frisdranken en Waters, KB van 13 september 1991. Stb 529..

4.3.4 Opgeheven bedrijfsschappen

Bedrijfschap voor het Schoenherstellers-, het Maatschoenmakers- en het Orthopedisch schoenmakersbedrijf, ingesteld bij Amvb van 19 augustus 1954, Stb 415; opgeheven bij Amvb van 27 januari 1971, Stb 57.
Bedrijfschap voor de Steenkolenmijnindustrie, Ingesteld bij Wet van 20 oktober 1954; opgeheven bij Wet van 4 februari 1976, Stb 85.
Bedrijfschap voor de Groothandel in Vis en Aanverwante Bedrijven, ingesteld bij Amvb van 31 januari 1955, Stb 65, opgeheven bij KB van 6 augustus 1991, Stb 441..
Bedrijfschap voor de Bloembollenhandel, ingesteld bij Amvb van 31 januari 1955, Stb 67; opgeheven bij Amvb van 11 september 1969.
Bedrijfschap voor de Groothandel in Kruidenierswaren, ingesteld bij Amvb van 15 november 1955, Stb 537; opgeheven bij Amvb van 23 april 1976, Stb 246.
Bedrijfschap voor de Detailhandel in Melk en Melk- en zuivelproducten, ingesteld bij Amvb van 26 november 1955, Stb 523, opgeheven bij Amvb van 19 december 1985, Stb 755.
Bedrijfschap voor de Schoenindustrie, ingesteld bij Amvb van 6 december 1955, Stb 559.
Bedrijfschap voor de Edelmetaalnijverheid, ingesteld bij Amvb van 14 december 1955, /Stb 577; opgeheven bij Amvb van 14 januari 1971.
Bedrijfschap voor de Visserij, ingesteld bij Amvb van 23 december 1955, Stb 615; opgeheven bij KB. van 6 augustus 1991, Stb 441.
Bedrijfschap voor de Export van Boomkwekerijproducten, ingesteld bij Amvb van 20 april 1956, Stb 222; opgeheven bij Amvb van 20 december 1979, Stb 780.
Bedrijfschap voor de Rayonindustrie, ingesteld bij Amvb van 15 juni 1956, Stb 378; opgeheven bij KB van 27 februari 1970, Stb 99.
Bedrijfschap voor de Zeep- , Wasmiddelen- en reinigingsmiddelenindustrie, ingesteld bij Amvb van 8 augustus 1957, Stb 338; opgeheven bij Amvb van 4 augustus 1971, Stb 578.
Bedrijfschap voor het Maatkledingbedrijf, ingesteld bij Amvb van 20 maart 1958, Stb 157; opgeheven bij Amvb van 9 maart 1988, Stb 141.
Bedrijfschap voor de Industrie van en de Groothandel in Koolzuurhoudende Alcoholvrije Dranken en de Groothandel in Bier, ingesteld bij Amvb van 4 juni 1959, Stb 202; sinds 1991:
Bedrijfschap voor het Fotografisch bedrijf, ingesteld bij Amvb van 2 oktober 1959, St. 354; opgeheven bij Wet van 21 maart 1968.
Bedrijfschap voor de Visconservenindustrie, ingesteld bij Amvb van 3 juni 1960, Stb 238; opgeheven bij Amvb van 30 december 1970, Stb 657.
Bedrijfschap voor de Binnenlandse Groothandel in Margarine, Spijsvetten en Spijsoliën, ingesteld bij Amvb van 5 oktober 1960, Stb 401; opgeheven bij Amvb van 7 november 1968.
Bedrijfschap voor de Vlasindustrie, ingesteld bij Amvb van 19 juli 1961, Stb 223; opgeheven bij Amvb van 19 juli 1977, Stb 458.
Bedrijfschap voor de Margarine-industrie, ingesteld bij Amvb van 18 september 1962, Stb 359; opgeheven bij Amvb van 5 oktober 1971, Stb, 633.

4.3.5 Samenwerkingslichamen

Raad voor het Midden- en Kleinbedrijf (Bedrijfschappen Ambachten en Detailhandel)
Gemeenschappelijk secretariaat produktschappen voor Groenten en Fruit en voor Siergewassen
Gemeenschappelijk secretariaat produktschappen voor Vee en Vlees en voor Zuivel
Bedrijfschappen Contact

4.4 Literatuur en bronnen

Prof. dr. W. Albeda, De toekomst van de overlegeconomie, in: *Toekomst van de overlegeconomie*, red. N.A. Hofstra en dr. P.W.M. Nobelen, Assen/Maastricht 1993.

Prof. Dr. W. Albeda, De verschuivende belangstelling. In: *Waarheen met de bedrijfsorganisaties? Referaten gehouden op de conferentie van het Convent der Christelijk-Sociale Organisaties op 4 en 5 maart 1965 in de "Blijde Werelt" te Lunteren*.

Ralph Dingeman en Rian Romme, *Nederland en het Marshall-plan. Een bronnenoverzicht en filmografie 1947-1953*. Algemeen Rijksarchief, Den Haag 1997

J.A.A. van Doorn, De ongewisse toekomst van de SER. In: A. Peper (red.), *De Sociaal-Economische Raad: problemen en toekomst*. 's-Gravenhage 1981.

J. Groenendaal, Dertig jaar publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie in Nederland. In: *Economisch- en sociaal-historisch Jaarboek*, DI 45, 1982.

Dr. K. ten Have, dr. V. Bekers, dr. A. Nagelkerke, dr. P. Stoppelenburg, *Het schap de maat genomen. Evaluatie-onderzoek naar het functioneren van de produkt- en bedrijven*. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag 1995

J. Hoekman, *Literatuurrapport ten behoeve van de bewerking van de archieven van de Sociaal-Economische Raad, 1950-1980*. CAS Winschoten 1986

Inventaris van het archief van de Sociaal-Economische Raad (1947, 1949-) 1950-1979 (-1980), CAS Winschoten 1987.

Ir. P.W.J. de Klerck (red), *Vijftien jaar COB/SER-projecten/publikaties, 1979-1994. Een overzicht*. COB. Den Haag 1994.

Prof. M.L. Mok, *Collaboratie: personen en patronen. De bezetting als overgangstijd*. Muiderberg 1990.

A. Peper, Ter inleiding. In: *De Sociaal-Economische Raad: problemen en toekomst*, 's-Gravenhage 1981.

Dr. A.H.G. Rinnooy Kan, *Overlegeconomie, Einde van een tijdperk*, VNO-NCW juni 1995. Rede t.g.v. het 50-jarig bestaan van de Stichting van de Arbeid.

G.H. Scholten, *De Sociaal-Economische Raad en de ministeriële verantwoordelijkheid*, Meppel 1968

J. Stekelenburg, *Een werknemersvisie op de toekomst van de overlegeconomie*, in: *Toekomst van de overlegeconomie*, red. N.A. Hofstra en dr. P.W.M. Nobelen, Assen/Maastricht 1993.

Sociaal-Economische Raad, *Advies over de voortzetting van een centraal stimulerend en coördinerend beleid ten aanzien van de produktiviteitsbevordering*, Den Haag 1961/09.

Sociaal-Economische Raad, *Besluit Richtlijnen representativiteit organisaties*.

Sociaal-Economische Raad, *De Sociaal Economische Raad reorganiseert*. Brochure. Den Haag [1994].

Sociaal-Economische Raad, *Toekomst van het PBO-stelsel. Advies inzake de toekomst van het PBO-stelsel*. Den Haag 97/01.

Sociaal-Economische Raad, *Jaarverslagen 1950-1996*.

Sociaal-Economische Raad, *Kernactiviteiten produkt- en bedrijven. Bedrijfslichamen in veranderend perspectief: van politieke blauwdruk naar zakelijk arrangement*. Den Haag 1995.

Sociaal-Economische Raad, *Rapport Taak, samenstelling en werkwijze van de Sociaal-economische Raad*, Den Haag, 1980/10.

Sociaal-Economische Raad, *Vademecum 1994*.

Handelingen van de Tweede Kamer van de Staten-Generaal

Wet op de bedrijfsorganisatie, Mr. J.G. de Jong (bew). Editie Schuurman & Jordens 135-I. Zwolle 1993.

John P. Windmuller en C. de Galan, *Arbeidsverhoudingen in Nederland*, Utrecht/Antwerpen 1979.

J.L. Van Zanden, R.T. Griffiths, *Economische geschiedenis van Nederland in de 20e eeuw*. Utrecht 1989.

4.5 Noten

- 1 Toekomst van het PBO-stelsel. p.15.
- 2 Ten Have, e.a. Het schap de maat genomen. 40 e.v.
Groenendaal, Dertig jaar publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie
- 3 Jaarverslag 1950, .8-9.
- 4 Ten Have, e.a. Het schap de maat genomen. 41.
- 5 Toekomst van het PBO-stelsel, 20-22.
- 6 Hoekman, Literatuurrapport, 9.
Scholten, De Sociaal-Economische Raad, .52 e.v.
- 7 Mok, Collaboratie, 48.
Hoekman, Literatuurrapport, 10.
Groenendaal, Dertig jaar publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, 195-196.
- 8 Groenendaal, Dertig jaar publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, 196.
- 9 Ibidem, 209.
- 10 Windmuller, Arbeidsverhoudingen, 26-27.
- 11 Albeda, De verschuivende belangstelling, 10.
- 12 Groenendaal, Dertig jaar publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, 198-203.
- 13 Ibidem, 212-213.
- 14 Ten Have, e.a., Het schap de maat genomen, 50.
- 15 Groenendaal, Dertig jaar publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie 219-222
Ten Have e.a., Het schap de maat genomen, 52-53.
- 16 Groenendaal, Dertig jaar publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, 209.
- 17 Van Doorn, De ongewisse toekomst van de SER
Van Zanden, Economische geschiedenis van Nederland 110-101.
- 18 Windmuller, Arbeidsverhoudingen, 163.
- 19 Groenendaal, Dertig jaar publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie 226.
- 20 Jaarverslag 1962.
- 21 Peper, Ter inleiding, 35-38.
- 22 Stekelenburg, Een werknemersvisie, 53
- 23 Groenendaal, Dertig jaar publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, 222-231.
- 24 Rinnooy Kan, Overlegeconomie.
- 25 Albeda, De toekomst van de overlegeconomie, 29.
- 26 Ten Have, e.a. Het schap de maat genomen, 59-62.

- 27 Toekomst van het PBO-stelsel, 17 e.v.
- 28 HTK 1992-1993, 21427, nr.45.
- 29 Wet op de bedrijfsorganisatie, 6.
- 30 Wet op de bedrijfsorganisatie, toelichting bij art. 4.2.
- 31 Vademecum SER .
- 32 Scholten, De Sociaal-Economische Raad , 274.
- 33 Scholten, De Sociaal-Economische Raad, 132-136.
Inventaris SER-archief 1950-1979, 13-14.
- 34 Vademecum SER , 21-22.
- 35 Taak, samenstelling en werkwijze, 21.
- 36 Richtlijnen representativiteit organisaties.
- 37 Kernactiviteiten produkt- en bedrijfsschappen, 19.
- 38 Toekomst van het PBO-stelsel, 43.
- 39 Dingeman, Nederland en het Marshall-plan, 21.
- 40 Advies voortzetting centraal stimulerend en coördinerend beleid, 15-16.
- 41 Jaarverslag 1962.
- 42 Inventaris SER-archief 1950-1979,16-17.
- 43 De Klerck, Vijftien jaar COB/SER-projecten/publikaties.
- 44 Vademecum SER, 14-15.
- 45 Jaarverslag 1996, 15.
- 46 Ibidem, 3.
- 47 Scholten, De Sociaal-Economische Raad, 267.
- 48 Ibidem. 98.
- 49 Vademecum SER , 13.
- 50 Jaarverslag 1993, 1995
De Sociaal Economische Raad reorganiseert.
- 51 Jaarverslag 1980. Bijlage: Organisatieschema van 1980.
- 52 Vademecum SER
- 53 Kernactiviteiten produkt-en bedrijfsschappen, 16.
- 54 Ibidem, 9.

- 55 Ten Have e.a., Het schap de maat genomen, 89 e.v.
- 56 Ibidem, 108.
- 57 Ibidem, 125.
- 58 Toekomst van het PBO-stelsel, 108 e.v.
- 59 Toekomst van het PBO-stelsel, Bijlage bij de adviesaanvraag van 28 oktober 1996 :Standpunt
van het kabinet over de toekomst van het PBO-stelsel, par. 3.
- 60 Ten Have, e.a. , Het schap de maat genomen, 109.
- 61 Kernactiviteiten produkt- en bedrijfsschappen, 24-25.
- 62 Ibidem, 43-45.
- 63 Opcen ten bestaan uit een verhoging van een oorspronkelijk bedrag, in dit geval het verschuldigde
geld voor inschrijving bij een Kamer van Koophandel en Fabrieken.